Journal of Business Strategies

An Analysis of the Strategic Challenges of Developing Knowledge-Based Companies in the Field of Social Security

DOI: 10.22070/cs.2026.22150.1504

Majid Darabi [1*]

1. *Faculty Member, Department of Educational Sciences, Shahed University, Tehran, Iran.*
(Corresponding Author)

*Email: majid.darabi12@gmail.com

Received on: 05/08/2025

Accepted on: 25/09/2025

Abstract

Introduction and Purpose: In today's knowledge-based economy, knowledge-based companies are recognized as key drivers of innovation, value-added production, and sustainable development. Large service organizations such as the Social Security Organization (SSO) are also compelled to leverage the potential of these companies due to the broad scope of their missions, growing long-term obligations, the imbalance between resources and expenditures, and the need to deliver smart services. Ensuring the continued financial sustainability of the SSO requires reforming management approaches, harnessing innovation capabilities, advancing technological development, and drawing on the specialized knowledge of experts, researchers, and knowledge-based companies. However, the development of cooperation between knowledge-based companies and the SSO faces numerous challenges that have not yet been comprehensively and systematically investigated. Accordingly, the present study aimed to identify and analyze the challenges associated with the development of knowledge-based companies in the field of social security, thereby paving the way for policy reform, improved institutional interactions, and enhanced efficiency in the social security system's utilization of knowledge-based companies.

Methodology: The present study adopted a qualitative approach and an applied research orientation and was conducted in two stages. In the first stage, documents and the theoretical and empirical literature related to knowledge-based companies and social security were examined through documentary review and thematic analysis. In the second stage, semi-structured interviews were conducted with experts and specialists in both fields. Sampling was non-probabilistic and purposive, employing a snowball sampling strategy. The criteria for selecting experts included teaching experience, authorship of articles or books on knowledge-based companies or social security, executive responsibilities in areas related to knowledge-based companies or the SSO, and sufficient knowledge and experience relevant to the research topic. Interviews were conducted with 16 male and female experts from diverse academic backgrounds and fields of study, including entrepreneurship, law, economics, information technology, industrial management, business administration, public administration, and educational management. Data collection continued until theoretical saturation was achieved. The data were analyzed using Braun and Clarke's (2006) six-phase thematic analysis approach, which involved familiarization with the data, generating initial codes, searching for and developing initial themes, reviewing and refining themes, defining and naming the final themes, and producing the final report.

Finding: The findings indicated that the challenges associated with the development of knowledge-based companies in the field of social security could be classified into four main categories and fifteen subcategories. First, external and environmental challenges comprised six subcategories: (1) laws and regulations and cooperation with government institutions, including regulatory inflation, failure to implement upstream supportive legislation such as the

Journal of Business Strategies Shahed University Thirtysecond Year No.26 Autumn & Winter 2025-26

Journal of Business Strategies

Received on: 05/08/2025

Accepted on: 25/09/2025

Journal of Business Strategies Shahed University Thirtysecond Year No.26 Autumn & Winter 2025-26

Production Leap Law, lengthy decision-making processes, and the gap between legislation and implementation; (2) financial constraints, including banks' low risk tolerance, the long-term nature of social security projects, economic fluctuations, and the absence of innovative financing mechanisms; (3) sanctions and international relations, including reduced investment returns for the organization through its affiliated companies and limited access to advanced equipment and international cooperation networks; (4) communication with multiple stakeholders, including the wide range of stakeholders, such as the public, employers, and hospitals, and the difficulty of securing their cooperation simultaneously; (5) competition with powerful institutions, including the monopoly held by Tamin Machinery Services Company and the organization's technological lock-in within a closed ecosystem; and (6) trust and risk, including institutional risk aversion, the allocation of research budgets to the organization's internal research institute, and limited familiarity with venture capital. Second, the SSO's internal and structural challenges comprised four subcategories: (1) traditional structure and operations, including bureaucratic management, ambiguous financial and administrative autonomy, and conflicting laws governing the definition of the organization's role; (2) data accessibility, including technical, legal, and operational barriers and an instrumental approach to data; (3) resistance to change, including employees' adherence to existing procedures, inadequate digital skills, and an organizational culture that perpetuates the status quo; and (4) needs identification, including the lack of strategic planning and managerial stability, as well as a cognitive gap between the organization and knowledge-based companies. Third, technological, security, and infrastructural challenges comprised three subcategories: (1) infrastructure and technology, including inadequate systems, the lack of big data analytics infrastructure, and network limitations; (2) fostering a culture of digital services, including generational and digital divides and employees' inadequate digital skills; and (3) data security and privacy, including data sensitivity, stringent access procedures, and the paradox associated with excessive data protection. Fourth, human resource and specialized challenges comprised two subcategories: (1) theoretical and interdisciplinary knowledge, including the lack of an indigenous theoretical framework for the administration of social security and the difficulty of forming interdisciplinary teams; and (2) recruitment and retention of specialized personnel, including declining educational quality, brain drain, institutional distrust, and unequal competition with the private sector.

Discussion and Coclusion: The development of knowledge-based companies in the field of social security is a multidimensional phenomenon simultaneously influenced by institutional, economic, organizational, technological, and human factors. Accordingly, addressing these challenges requires an integrated and holistic approach to policymaking, regulatory reform, technological infrastructure development, human capital strengthening, indigenous theorization, and the expansion of cooperation between the SSO and other stakeholders in the innovation ecosystem. Based on the findings, it is recommended that policymakers facilitate the development of these companies by reviewing and harmonizing legislation, streamlining administrative procedures, designing financial support packages, and establishing specialized investment funds. The SSO is also advised to create an enabling environment for the systematic participation of knowledge-based companies by establishing a data governance system, developing secure data exchange platforms, establishing a "Center for Innovation and Digital Transformation," and adopting mechanisms such as "innovation challenges" and innovation procurement. Furthermore, knowledge-based companies are encouraged to strengthen the trust of government organizations and other stakeholders by developing interdisciplinary capabilities, expanding cooperation networks, and investing in information security.

Keywords: Development of Knowledge-Based Companies, Social Security, Challenges and Barriers.

نشریه علمی راهبردهای بازرگانی

(دانشور رشتار)

Journal of Business Strategies

مقاله پژوهشی
صفحه ۳۶۰-۳۴۱

● دریافت مقاله: ۱٤۰٤/۰۵/۱٤
● پذیرش مقاله: ۱٤۰٤/۰۷/۰۳

Journal of Business Strategies Shahed University Thirtysecond Year No.26 Autumn & Winter 2025-26

نشریه علمی
دانشگاه شاهد
سال سی و دوم – دوره ۲۲
شماره ۲۶
پاییز و زمستان ۱۴۰۴

تحلیل چالش‌های راهبردی توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی

نویسندگان: مجید دارابی [1*]

۱. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.
(نویسنده مسئول)

* Email: majid.darabi12@gmail.com

DOI: 10.22070/cs.2026.22150.1504

چکیده

در اقتصاد دانش‌محور امروز، شرکت‌های دانش‌بنیان به‌عنوان نیروهای محرک اصلی نوآوری، تولید ارزش‌افزوده و توسعهٔ پایدار شناخته می‌شوند. سازمان‌های بزرگ خدماتی، مانند سازمان تأمین اجتماعی، نیز به دلیل گستردگی مأموریت‌ها، افزایش تعهدات بلندمدت و ضرورت هوشمندسازی خدمات، ناگزیر از بهره‌گیری از ظرفیت این شرکت‌ها هستند. بااین‌حال، توسعهٔ همکاری میان شرکت‌های دانش‌بنیان و سازمان تأمین اجتماعی با چالش‌های متعددی روبه‌روست که تاکنون به‌صورت جامع و نظام‌مند بررسی نشده‌اند. پژوهش حاضر با هدف شناسایی چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی انجام‌شده است. این پژوهش ازنظر رویکرد، کیفی و ازنظر هدف، کاربردی است و در دو گام اجراشده است: نخست، بررسی اسناد و مبانی نظری و تجربی مرتبط؛ دوم، انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با خبرگان دو حوزه. نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و با استفاده از راهبرد گلوله‌برفی انجام شد و مصاحبه‌ها با ۱٦ نفر از خبرگان تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون شش‌مرحله‌ای براون و کلارک (۲۰۰٦) تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی را می‌توان در قالب چهار مقولهٔ اصلی و پانزده مقولهٔ فرعی قابل دسته‌بندی است: ۱. چالش‌های بیرونی و محیطی (قوانین و مقررات و همکاری با مؤسسات دولتی، محدودیت‌های مالی، تحریم‌ها و روابط بین‌الملل، ارتباط با ذی‌نفعان متعدد، رقابت با مؤسسات قدرتمند، اعتماد و ریسک)؛ ۲. چالش‌های درونی و ساختاری سازمان تأمین اجتماعی (ساختار و فعالیت‌های سنتی، دسترسی به داده‌ها، مقاومت در برابر تغییر و تشخیص نیاز)؛ ۳. چالش‌های فناوری، امنیت و زیرساخت (زیرساخت و فناوری، فرهنگ‌سازی برای استفاده از خدمات دیجیتال، امنیت داده‌ها و حریم خصوصی)؛ و ٤. چالش‌های منابع انسانی و تخصصی (دانش نظری و میان‌رشته‌ای، جذب و حفظ نیروی متخصص). این چالش‌ها ماهیتی چندلایه و به‌هم‌پیوسته دارند و رفع آن‌ها مستلزم اتخاذ رویکردی نظام‌مند و هماهنگ در سطوح سیاست‌گذاری، اجرا و نظارت است. نوآوری پژوهش در ارائه چارچوبی جامع و مبتنی بر شواهدمحور از چالش‌های این حوزه و پیشنهاد سازوکارهای اصلاحی نهادی است.

کلیدواژه‌ها: توسعهٔ شرکت دانش‌بنیان، تأمین اجتماعی، چالش‌ها و موانع.

مقدمه

تحولات اقتصادی در دهه‌های اخیر نشان می‌دهد که الگوهای سنتی توسعه مبتنی بر منابع طبیعی، دیگر پاسخ‌گوی الزامات رشد پایدار، رقابت‌پذیری و تاب‌آوری اقتصادی نیستند (خیل کردی و همکاران، ۱٤۰٤). ازاین‌رو، تأکید امروزی بر بهره‌گیری از رویکردهای نوین توسعه، نظیر استفاده از دانش، نوآوری، فناوری و سرمایهٔ انسانی متخصص است (سیاه‌پوش، ۱٤۰۲). در این چارچوب، شرکت‌های دانش‌بنیان به‌عنوان هسته‌های اصلی تولید و تجاری‌سازی دانش، جایگاهی راهبردی در گذار از اقتصاد منبع‌محور به اقتصاد دانش‌محور یافته‌اند (فاتحی‌فر و همکاران، ۱۳۹٦). این شرکت‌ها به‌عنوان بازیگران اصلی اقتصاد دانش‌محور، از طریق تبدیل دانش و نتایج پژوهش به محصولات و خدمات نوآورانه، نقش مهمی در افزایش بهره‌وری، رشد اقتصادی و ارتقای رقابت‌پذیری کشورها ایفا می‌کنند (آدرش و بلتسکی[1] ۲۰۲۵). همچنین، آن‌ها با تبدیل ایده‌های علمی به محصول و خدمت، ضمن افزایش بهره‌وری و ایجاد اشتغال تخصصی، می‌توانند به ارتقای توان رقابتی کشور و کاهش وابستگی به خام‌فروشی کمک کنند (آدرش[2] ۲۰۱٤). افزون بر این، این شرکت‌ها با سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و تسهیل انتشار نوآوری، سهم قابل‌توجهی در توسعهٔ پایدار و اقتصاد دانش‌محور دارند (آدرش و همکاران، ۲۰۲٤). طبیعی است که افزایش احتمال رشد و توسعهٔ بنگاه‌های اقتصادی دانش‌محور، اهمیت بسیاری در سرنوشت کشورها خواهد داشت (کواد و رید[3] ۲۰۱۲) و ازاین‌رو، رویکرد غالب جوامع امروزی، مبتنی بر تولید سرمایه از دانش و به‌نوعی به خدمت گرفتن دانش برای دستیابی به مزیت رقابتی و ایفای نقش در توسعهٔ همه‌جانبه، به‌وضوح قابل‌مشاهده است (فخاری، ۱۳۹۳). در همین راستا، کشورهایی مانند کرهٔ جنوبی، سنگاپور و برزیل توانسته‌اند با تقویت شرکت‌های فناورمحور و تولید محصولات دارای ارزش‌افزودهٔ بالا، مسیر رشد اقتصادی را با سرعت بیشتری طی کنند (فرنودی و همکاران، ۱۳۹٦). در ایران نیز توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در سال‌های اخیر به‌عنوان یکی از راهبردهای کلیدی سیاست‌گذاری علم و فناوری دنبال شده است (شکری و همکاران، ۱٤۰۱). بر اساس قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات نیز این شرکت‌ها را از حیث ساختار، مأموریت و نوع فعالیت، مشمول حمایت‌های ویژه برای رشد، توسعه و تجاری‌سازی محصولات فناورانه هستند (امری‌کاظمی و همکاران، ۱٤۰۲).

پیشینهٔ پژوهش

شرکت‌های دانش‌بنیان در مسیر رشد و توسعهٔ خود، با موانع و محدودیت‌های متعددی مواجه‌اند. حیدری و غایب‌لو (۱٤۰۵) در پژوهشی کمبود تسهیلات و ضعف زیرساخت‌ها را ازجمله چالش‌های اصلی این شرکت‌ها شناسایی کردند. زارع و همکاران (۱٤۰٤) نیز مشکلات اصلی این شرکت‌ها را در نقض و سکوت قوانین معرفی کردند. حسین زاده و همکاران (۱٤۰٤) برخی از دغدغه‌ها و چالش‌های اقتصادی فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان را شامل درون‌زایی انزواگرایانهٔ اقتصاد ایران، پیامدهای تحریم‌های اقتصادی بر کشور، کمبود سرمایهٔ در گردش، نبود سرمایه‌گذاری خطرپذیر و فقدان استراتژی بازاریابی دانسته‌اند. انصاری و افشون (۱٤۰٤) نیز برخی از چالش‌های همکاری با شرکت‌های دانش‌بنیان را ناشی از مقررات قانونی، محدودیت منابع مالی، کمبود نیروی متخصص و وجود عوامل خارج از ارادهٔ این شرکت‌ها می‌دانند (انصاری و افشون، ۱٤۰٤). عبدی و همکاران (۱٤۰٤) نیز چالش‌های اصلی تجاری‌سازی محصولات شرکت‌های دانش‌بنیان را در قالب چالش‌های بازاری، حمایتی و تعاملی، زیرساختی و تحقیقاتی، مالی و سرمایه‌گذاری، سرمایه‌ای و قانونی و در نهایت، چالش‌های ساختاری دسته‌بندی کرده‌اند. همچنین، انصاری و همکاران (۱۳۹۸) موانع کلیدی دانش‌محور شدن شرکت‌های دانش‌بنیان را ناکارآمدی بازار، موانع حاکمیتی و اداری، ناکارآمدی اتحادیه‌ها یا تشکل‌ها، ضعف مهارتی و حرفه‌ای‌گری و ناکارآمدی درونی شرکت‌های دانش معرفی کرده‌اند.

سازمان تأمین اجتماعی در قلمرو توسعهٔ اقتصادی کشور از اهمیت شایانی برخوردار است؛ به‌گونه‌ای که حدود سه‌چهارم

1. Audretsch, D. B., & Belitski, M.
2. Audretsch, D. B.
3. Coad, A., & Reid, A.

کل تولید ناخالص ایران صرف هزینه‌های تأمین اجتماعی می‌شود و روزبه‌روز بر اهمیت بررسی کم‌وکیف عملکرد این سازمان افزوده می‌شود (رمضانی، ۱۳۹۲). این سازمان در سال‌های اخیر با چالش‌هایی همچون افزایش تعهدات بلندمدت، تغییرات جمعیتی، عدم تعادل منابع و مصارف و فشارهای مالی مواجه بوده است (تیمورا، ۱٤۰٤). در واقع، تداوم سیاست‌های کنونی تأمین مالی تأمین اجتماعی می‌تواند کشور را در آینده با عدم تعادل مالی مواجه سازد (رمضانی، ۱۳۹۲). مطالعهٔ یوسفی نوروزانی (۱٤۰۳) نشان داد که استمرار پایداری مالی این سازمان مستلزم اصلاح رویکردهای مدیریتی، بهره‌گیری از ظرفیت‌های نوآوری، توسعهٔ فناوری و استفاده از دانش تخصصی نخبگان، پژوهشگران و شرکت‌های دانش‌بنیان است.

در همین راستا، توسعهٔ تعامل با شرکت‌های دانش‌بنیان و تجاری‌سازی دستاوردهای علمی می‌تواند زمینهٔ ارتقای بهره‌وری، هوشمندسازی خدمات، کاهش هزینه‌ها و بهبود نظام حکمرانی در سازمان تأمین اجتماعی را فراهم سازد. بر این اساس، سازمان تأمین اجتماعی، طی سال‌های اخیر گام‌هایی در جهت بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان برداشته است و تقویت این روند می‌تواند نقش مهمی در تجاری‌سازی یافته‌های پژوهشی و ارتقای کیفیت خدمات ایفا کند (میرعسکری‌جیلدانی و همکاران، ۱٤۰۳).

پژوهش‌های انجام‌شده در ایران نشان می‌دهند که توسعهٔ همکاری میان سازمان‌های بزرگ خدماتی و شرکت‌های دانش‌بنیان، زمینهٔ بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، هوشمندسازی خدمات، تحلیل کلان‌داده‌ها، توسعهٔ سامانه‌های الکترونیکی، خودکارسازی فرایندها و ارتقای شفافیت و پاسخ‌گویی را فراهم می‌کند که در نهایت، به کاهش هزینه‌های عملیاتی و بهبود کیفیت ارائه خدمات می‌انجامد (عزتی، ۱۳۹۷). قاضی‌نوری و همکاران (۱۳۹۹) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که تدوین و اجرای بسته‌های سیاستی متنوع برای حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان، می‌تواند در این زمینه کمک شایانی کند. به گفتهٔ مخترع و همکاران (۱٤۰۳)، مطالعات و اسناد رسمی نشان می‌دهند که در سال‌های اخیر تلاش‌هایی برای هماهنگ‌سازی ضوابط تأمین اجتماعی با ماهیت فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان صورت گرفته است. همچنین، دارابی (۱٤۰۳) مؤلفه‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی را در قالب مؤلفه‌های فناورانه و نوآوری، پاسخ‌گویی به نیازها، مدیریت مالی و تسهیلاتی، نیروی انسانی، انطباق با مقررات و چارچوب قانونی، مدیریت دانش، همکاری و شبکه‌سازی، توسعهٔ مهارت‌ها و آموزش، تأثیرگذاری اجتماعی و اقتصادی و رعایت حریم خصوصی معرفی کرده است (دارابی، ۱٤۰۳).

بخش مهمی از پژوهش‌های پیشین یا به‌صورت کلی به نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در توسعهٔ اقتصادی پرداخته‌اند (کرم‌زاده و همکاران، ۱٤۰۳) یا بر موضوعاتی همچون حمایت‌های دولتی (سیفی‌کارقمی و همکاران، ۱٤۰٤)، تجاری‌سازی فناوری (صوفی و همکاران، ۱٤۰۳)، تأمین مالی (همتی و همکاران، ۱٤۰٤) و زیست‌بوم نوآوری (رضایی و همکاران، ۱٤۰٤) تمرکز داشته‌اند. بر این اساس، پژوهش حاضر با تمرکز بر «چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی» در پی شناسایی و تحلیل موانع، مسائل و گره‌های نهادی، حقوقی و اجرایی این حوزه است. چنانچه چالش‌های موجود در این حوزه شناسایی نشوند و راهکارهای مناسبی برای رفع آن‌ها طراحی نشود، ممکن است سیاست‌های حمایتی موجود به‌طور کامل به اهداف خود دست نیابند و ظرفیت‌های واقعی شرکت‌های دانش‌بنیان برای کمک به توسعهٔ سازمان اجتماعی به فعلیت نرسند. بنابراین، پژوهش حاضر می‌تواند زمینهٔ اصلاح سیاست‌ها، بهبود تعاملات نهادی و ارتقای کارآمدی نظام تأمین اجتماعی را در بهره‌گیری اثربخش از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان فراهم سازد. بر این اساس، سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که چالش‌های توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی در قالب چه ابعاد و مقوله‌هایی قابل دسته‌بندی هستند؟

روش‌شناسی

پژوهش حاضر ازنظر رویکرد، کیفی و ازنظر هدف، کاربردی است. جامعهٔ آماری پژوهش در مرحلهٔ نخست، اسناد و مدارک علمی مرتبط با حوزه‌های شرکت‌های دانش‌بنیان و تأمین اجتماعی را در برمی‌گرفت که با استفاده از روش بررسی اسنادی و تحلیل مضمون بررسی شدند. در مرحلهٔ دوم، جامعهٔ آماری پژوهش شامل خبرگان و صاحب‌نظران هر دو حوزهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان و سازمان تأمین اجتماعی بود. نمونه‌گیری به‌صورت غیراحتمالی، هدفمند و با استفاده از راهبرد

گلوله‌برفی انجام شد. برای انتخاب هدفمند خبرگان، معیارهای زیر در نظر گرفته شد: تدریس، تألیف مقاله و کتاب در حوزهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان یا تأمین اجتماعی؛ برخورداری از مسئولیت اجرایی در حوزه‌های مرتبط با شرکت‌های دانش‌بنیان یا سازمان تأمین اجتماعی و داشتن دانش و تجربهٔ کافی دربارهٔ موضوع پژوهش. بر اساس این معیارها، هماهنگی‌های لازم برای تعیین زمان و انجام مصاحبه با خبرگان صورت گرفت.

تعداد نمونه در مرحلهٔ کیفی، با توجه به سطح اشباع نظری تعیین شد. به این منظور، مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه یافت که داده‌های حاصل از مصاحبه‌های جدید، اطلاعات تازه‌ای دربارهٔ ابعاد و مؤلفه‌های چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی فراهم می‌کرد. هنگامی‌که مصاحبه‌های بیشتر به شناسایی داده‌ها و مفاهیم جدید منجر نشد و اطلاعات به‌دست‌آمده عمدتاً تکرار داده‌های پیشین بود، فرایند مصاحبه متوقف شد. بر این اساس، پس از انجام مصاحبه با ١٦ نفر از خبرگان، پژوهشگر به این نتیجه رسید که اشباع نظری حاصل‌شده است و نیازی به ادامهٔ مصاحبه‌ها وجود ندارد. خبرگان شرکت‌کننده در این پژوهش از هر دو جنسیت بودند و ازنظر مدرک و رشتهٔ تحصیلی تنوع داشتند. حوزه‌های تخصصی آنان شامل مدیریت فناوری، کارآفرینی، حقوق، اقتصاد، فناوری اطلاعات، مدیریت صنعتی، مدیریت بازرگانی، اقتصاد بیمه، مدیریت دولتی و مدیریت آموزشی بود. راهبرد تحلیل داده‌ها در این پژوهش، روش تحلیل مضمون شش‌مرحله‌ای براون و کلارک (۲۰۰٦) بود. این روش شامل شش مرحله است: ۱. آشنایی عمیق با داده‌ها از طریق مطالعهٔ مکرر متن مصاحبه‌ها؛ ۲. تولید کدهای اولیه به‌صورت استقرایی؛ ۳. جست‌وجو و شکل‌دهی مضامین اولیه؛ ٤. بازبینی و پالایش مضامین بر اساس داده‌ها؛ ٥. تعریف و نام‌گذاری نهایی مضامین و ٦. تدوین گزارش نهایی.

یافته‌های پژوهش

داده‌های حاصل از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با خبرگان، با استفاده از روش **تحلیل مضمون شش‌مرحله‌ای براون و کلارک (۲۰۰۶)** و از طریق اجرای مراحل شش‌گانهٔ این روش، شامل آشنایی با داده‌ها، تولید کدهای اولیه، جست‌وجوی مضامین، بازبینی مضامین، تعریف و نام‌گذاری مضامین و تدوین گزارش نهایی، تجزیه‌وتحلیل شدند. در این فرایند، چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی در قالب گزاره‌های کلامی و مقوله‌های فرعی و اصلی استخراج و طبقه‌بندی شدند. نتایج حاصل در جدول ۱ ارائه‌شده است.

جدول ۱. گزاره‌های کلامی، مقوله‌های فرعی و اصلی چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی

مقولهٔ اصلی	مقولهٔ فرعی	نمونهٔ گزاره‌های کلامی مرتبط
چالش‌های بیرونی و محیط	چالش قوانین و مقررات و همکاری با مؤسسات دولتی	همکاری با مؤسساتی مانند سازمان تأمین اجتماعی دشوار و پیچیده است؛ ازاین‌رو، لازم است سازوکارها و روش‌هایی برای تسهیل و اثربخشی بیشتر این همکاری‌ها طراحی شود.
		سازمان تأمین اجتماعی برای انجام معاملات خود از آیین‌نامهٔ مالی و معاملاتی ویژه‌ای پیروی می‌کند که شرکت‌های دانش‌بنیان نیز ملزم به رعایت آن هستند. این آیین‌نامه تفاوتی میان شرکت‌های دانش‌بنیان و غیر دانش‌بنیان قائل نمی‌شود و در نتیجه، محدودیت‌هایی برای فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان ایجاد می‌کند.
		قوانین حمایتی از شرکت‌های دانش‌بنیان، مانند قانون جهش تولید دانش‌بنیان، امتیازاتی را برای این شرکت‌ها در نظر گرفته‌اند؛ بااین‌حال، سازمان تأمین اجتماعی این امتیازات را اجرا نمی‌کند.
		در حوزهٔ تأمین اجتماعی با مشکلاتی در زمینهٔ قانون‌گذاری و اجرای صحیح قوانین مواجه هستیم. اگرچه تورم قوانین و ناکارآمدی آن‌ها در حوزه‌های مختلف کشور وجود دارد، اما این مسئله در حوزهٔ بیمه‌ای شدیدتر است. دولت بدون در نظر گرفتن اصول بنیادین و محاسبات بیمه‌ای و بیمه‌ای قوانینی را به صندوق تحمیل می‌کند.
		شرکت خدمات ماشینی تأمین، به‌عنوان یکی از شرکت‌های وابسته، از حمایت‌های قانونی لازم برخوردار نیست.
		سازمان تأمین اجتماعی دارای فرایندها و رویه‌های خاص خود است و هماهنگی و دستیابی به تفاهم با این سازمان ممکن است چالش‌هایی ایجاد کند.

ادامه جدول ۱. گزاره‌های کلامی، مقوله‌های فرعی و اصلی چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی

مقولهٔ اصلی	مقولهٔ فرعی	نمونهٔ گزاره‌های کلامی مرتبط
چالش‌های بیرونی و محیط	چالش قوانین و مقررات و همکاری با مؤسسات دولتی	در این حوزه، قوانین و مقررات متعددی وجود دارد. باید توجه داشت که حمایت‌های قانونی بی‌ضابطه از این شرکت‌های دانش‌بنیان ممکن است زمینه‌ساز سوءاستفاده از قانون و ایجاد رانت شود؛ چنان‌که در سال‌های اخیر، برخی شرکت‌ها صرفاً با هدف بهره‌مندی از مزایای قانونی، مجوز دانش‌بنیان دریافت کرده‌اند.
		برقراری ارتباط میان سازمان تأمین اجتماعی و کسب‌وکارهای نوین فعال در این حوزه با موانع حقوقی، مالی، مدیریتی و سایر محدودیت‌ها همراه است.
		سازمان تأمین اجتماعی به‌عنوان یک نهاد عمومی و غیردولتی، از شمول برخی قوانین و مقررات دولتی مستثناست؛ ازاین‌رو، ممکن است قوانین حمایتی مربوط به شرکت‌های دانش‌بنیان برای این سازمان لازم‌الاجرا نباشند.
		تعدد بخشنامه‌های سازمان تأمین اجتماعی یکی دیگر از مشکلات این حوزه است؛ هرچند اجرای طرح تجمیع و تنقیح بخشنامه‌ها تا حدودی از این مشکل کاسته است.
		وجود مقررات و آیین‌نامه‌های متعدد در سازمان تأمین اجتماعی، همکاری با شرکت‌های دانش‌بنیان را دشوار می‌کند.
		فعالیت در چارچوب نظام‌های نظارتی پیچیده و اغلب سخت‌گیرانهٔ سازمان تأمین اجتماعی می‌تواند چالشی مهم برای شرکت‌های دانش‌بنیان باشد.
		پایبندی به مقررات سازمان تأمین اجتماعی در جریان نوآوری و توسعه راه‌حل‌های جدید شرکت‌های دانش‌بنیان می‌تواند دشوار باشد.
		مقررات زیاد و پیچیدهٔ در حوزه تأمین اجتماعی وجود دارد.
		شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی ممکن است با محدودیت‌های قانونی مواجه شوند که ورود آن‌ها به این حوزه یا توسعهٔ فعالیت‌های‌شان را دشوار و پیچیده می‌کند.
		قوانین و مقررات پیچیده و گاهی متناقض می‌توانند موانعی برای توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی ایجاد کنند. این محدودیت‌ها ممکن است حوزه‌هایی مانند مسائل مالی، مالکیت معنوی، حمایت از نوآوری، استفاده از فناوری و دریافت مجوزها را در برگیرند.
		سازمان تأمین اجتماعی یک سازمان بسیار گسترده با الزامات قانونی خاصی است. شرکت‌های دانش‌بنیان باید چارچوب‌های نظارتی و مقررات این سازمان را رعایت کنند و از انطباق نوآوری‌های خود با قوانین موجود اطمینان یابند.
		سازمان تأمین اجتماعی اغلب از چرخه‌های طولانی تصمیم‌گیری برخوردار است. این مسئله می‌تواند فرایند پذیرش و اجرای راه‌حل‌های نوآورانه را کند کرده و بر رشد شرکت‌های دانش‌بنیان تأثیر منفی بگذارد.
	محدودیت‌های مالی	شرکت‌های دانش‌بنیان برای توسعه فعالیت‌های خود، اجرای پروژه‌های آزمایشی و بازاریابی به سرمایه‌گذاری نیاز دارند. افزون بر این، در حوزهٔ تأمین اجتماعی، اجرای برخی پروژه‌ها مستلزم فعالیت‌های بلندمدت و درنتیجه، تأمین سرمایه‌ای بیشتر است.
		لازم است بودجهٔ کافی برای حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان تخصیص یابد؛ بااین‌حال، بانک‌ها در اعطای تسهیلات به شرکت‌های فناورمحور که غالباً با ریسک بالاتری همراه‌اند، محتاطانه عمل می‌کنند.
		شرکت‌های دانش‌بنیان به سرمایه‌گذاری نیاز دارند و تأمین بودجهٔ پایدار برای آن‌ها یکی از چالش‌های اساسی به شمار می‌رود.
		با توجه به ماهیت پر ریسک فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان، چگونگی و میزان تأمین مالی می‌تواند به مانعی در مسیر رشد آن‌ها تبدیل شود.
		متقاعد کردن سرمایه‌گذاران برای حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان در بخش‌های مختلف، ازجمله تأمین اجتماعی، دشوار است.

ادامه جدول ۱. گزاره‌های کلامی، مقوله‌های فرعی و اصلی چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی

مقولهٔ اصلی	مقولهٔ فرعی	نمونهٔ گزاره‌های کلامی مرتبط
چالش‌های بیرونی و محیط	محدودیت‌های مالی	به‌طورکلی تأمین بودجهٔ موردنیاز برای پژوهش، توسعه و اجرای ایده‌های توسعه‌محور، با توجه به شرایط فرهنگی و سیاست‌گذاری کشور، با چالش‌هایی همراه است.
		شرکت خدمات ماشینی تأمین، به‌عنوان متولی ارائه خدمات فناوری اطلاعات در سازمان تأمین اجتماعی، با محدودیت‌هایی ازجمله کمبود نیروی انسانی و سقف حقوق و دستمزد مواجه است. این محدودیت‌ها توان رقابت شرکت با سایر شرکت‌ها را کاهش داده و موجب تأخیر در پاسخ‌گویی به نیازهای فناوری اطلاعات سازمان تأمین اجتماعی می‌شود.
		با توجه به نوسانات اقتصادی مستمر در کشور، ایجاد و تضمین الگویی بلندمدت برای تأمین مالی پایدار شرکت‌های دانش‌بنیان دشوار است.
		شرکت خدمات ماشینی تأمین با محدودیت‌هایی در ارائه خدمات فناوری اطلاعات به سازمان تأمین اجتماعی روبه‌روست.
	تحریم‌ها و روابط بین‌الملل	تحریم‌ها و شرایط پولی و مالی کشور می‌توانند محدودیت‌ها و چالش‌های متعددی در مسیر توسعه و رشد شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه‌های مختلف، ازجمله حوزهٔ تأمین اجتماعی، ایجاد کنند. برای نمونه، بر اساس مادهٔ ۲۸ قانون تأمین اجتماعی، سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اقتصادی یکی از منابع درآمدی سازمان محسوب می‌شود. بااین‌حال، شرکت‌های بزرگ وابسته به سازمان، مانند شستا و پتروشیمی امیرکبیر، به دلیل تحریم‌ها با مشکلاتی مواجه شده‌اند و نتوانسته‌اند منابع مالی موردنیاز سازمان را تأمین کنند.
	چالش ارتباط با ذی‌نفعان متعدد	در سازمان تأمین اجتماعی، گروه‌های مختلفی ازجمله مردم، دولت و شرکت‌های بیمه‌ای ذی‌نفع هستند و شرکت‌های دانش‌بنیان برای پیشبرد فعالیت‌های خود باید با همهٔ این گروه‌ها ارتباط برقرار کنند.
		سازمان تأمین اجتماعی طیف وسیعی از ذی‌نفعان را در برمی‌گیرد و جلب همکاری و موافقت همهٔ آن‌ها دشوار است.
		مدیریت انتظارات ذی‌نفعان متنوع سازمان تأمین اجتماعی می‌تواند برای شرکت‌های دانش‌بنیان پیچیده باشد.
	رقابت با مؤسسات قدرتمند	شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی ممکن است ناگزیر به رقابت با مؤسسات قدرتمندی شوند که از منابع و امکانات بیشتری برخوردارند.
		شرکت مشاور مدیریت و خدمات ماشینی تأمین، متعلق به سازمان تأمین اجتماعی، از سال ۱۳۷۰ تاکنون در حوزهٔ فناوری اطلاعات فعالیت می‌کند. این شرکت بیش از ۳۰۰ خدمت، سیستم و سامانه را در حوزه‌های بیمه، درمان و سیستم‌های ستادی تولید و پشتیبانی می‌کند و با برخورداری از ۳٤۰ نیروی انسانی، خدمات فناوری اطلاعات سازمان را ارائه می‌دهد. به دلیل برخورداری این شرکت از جایگاه انحصاری در تأمین نیازهای فناوری اطلاعات سازمان تأمین اجتماعی را دارد و محدودیت ورود سایر شرکت‌ها، فعالیت آن می‌تواند مانعی در مسیر توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در این حوزه باشد.
		در حوزه‌ای مانند سازمان تأمین اجتماعی، رقبای بزرگی وجود دارند که رقابت با آن‌ها دشوار است.
		شرکت‌های دانش‌بنیان فعال در حوزهٔ تأمین اجتماعی ممکن است با شرکت‌های بزرگ و قدرتمندی رقابت کنند که در مقایسه با آن‌ها از منابع بیشتر و تجربهٔ طولانی‌تری برخوردارند.
		ورود به بازار تأمین اجتماعی و رقابت موفقیت‌آمیز در آن، به‌ویژه در شرایطی که شرکت‌های دانش‌بنیان با نهادهای مستقر و ارائه‌دهندگان فعلی خدمات رقابت می‌کنند، می‌تواند چالشی قابل‌توجه برای این شرکت‌ها باشد.
	چالش‌های اعتماد و ریسک	جلب اعتماد ذی‌نفعان مختلف سازمان تأمین اجتماعی نسبت به مزایا و ظرفیت راه‌حل‌های دانش‌بنیان ضروری است، بااین‌حال، دستیابی به این اعتماد ممکن است به صرف زمان و تلاش فراوان نیاز داشته باشد.
		سازمان تأمین اجتماعی بودجهٔ پژوهشی خود را به مؤسسهٔ عالی پژوهشی وابسته به خود اختصاص می‌دهد و از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان برای انجام فعالیت‌های پژوهشی استفاده نمی‌کند.

ادامه جدول ۱. گزاره‌های کلامی، مقوله‌های فرعی و اصلی چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی

مقولهٔ اصلی	مقولهٔ فرعی	نمونهٔ گزاره‌های کلامی مرتبط
چالش‌های بیرونی و محیط	چالش‌های اعتماد و ریسک	سازمان تأمین اجتماعی موظف به حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان است، اما خود از خدمات این شرکت‌ها استفاده نمی‌کند.
		انجام پژوهش و گردآوری داده‌های مرتبط برای نشان دادن اثربخشی و تأثیر راه‌حل‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی، ممکن است به صرف زمان و منابع قابل‌توجهی نیاز داشته باشد.
		تطبیق محصولات و خدمات نوآورانهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان با محیط حساس حوزهٔ تأمین اجتماعی ممکن است مستلزم صرف زمان و تلاش برای جلب اعتماد و ارائه اطلاعات کافی به ذی‌نفعان مختلف باشد.
		سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر در این حوزه برای سازمان ناشناخته است.
		جلب اعتماد سازمان تأمین اجتماعی برای ورود و فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان در این حوزه، فرایندی دشوار و پیچیده است.
		نشان دادن اثربخشی راه‌حل‌های شرکت‌های دانش‌بنیان برای سازمان تأمین اجتماعی، در زمان محدود می‌تواند یک مانع باشد.
		توجیه مزایای ملموس و تأثیر مثبت راه‌حل‌های مبتنی بر دانش بر نتایج تأمین اجتماعی برای جلب حمایت ذی‌نفعان مختلف سازمان ضروری است.
چالش‌های درونی و ساختاری سازمان تأمین اجتماعی	چالش ساختار و فعالیت سازمان به شکل سنتی	سازمان تأمین اجتماعی یک صندوق بیمه‌ای است که بر اساس ماده یک قانون تأمین اجتماعی، با هدف اجرا، تعمیم و گسترش انواع بیمه‌های اجتماعی و استقرار نظامی هماهنگ و متناسب با برنامه‌های تأمین اجتماعی تشکیل‌شده است. مسئله اینجاست که این سازمان که در عمل مجری سیاست‌ها و برنامه‌های تأمین اجتماعی کشور است، تاکنون به شیوهٔ سنتی فعالیت و مدیریت‌شده است به نظر می‌رسد که دوران ارائه حمایت‌های اجتماعی در قالب بوروکراتیک و سنتی سپری‌شده و این حوزه به الگوی جدیدی از مدیریت عمومی جدید نیاز دارد که نتیجه‌گرا، چابک، هوشمند و مبتنی بر دانش باشد.
		سازمان تأمین اجتماعی همچنان دارای ساختار مدیریت سنتی و بوروکراتیک است که همکاری با شرکت‌های دانش‌بنیان را مشکل می‌سازد.
		پیچیدگی ساختار نظام تأمین اجتماعی در ایران و آشنایی ناکافی شرکت‌های دانش‌بنیان با این ساختار، چالش‌هایی را در مسیر همکاری میان طرفین ایجاد کرده است.
		استقلال مالی و اداری سازمان تأمین اجتماعی تا حدودی تحت تأثیر مداخلات دولت و فعالیت‌های اقتصادی آن قرار دارد.
		میان قانون اساسی و قوانین مختلف حوزهٔ تأمین اجتماعی تعارض‌هایی وجود دارد و این قوانین نقش و جایگاه سازمان تأمین اجتماعی را به‌روشنی تبیین نکرده‌اند.
		اگرچه واگذاری بخشی از خدمات به کارگزاری‌ها گامی مثبت بوده است، همچنان مشکلاتی در زمینهٔ نظارت و احتمال بروز فساد وجود دارد.
		استقلال سازمان، نظارت کافی بر عملکرد آن را با محدودیت مواجه می‌سازد و توسعهٔ صحیح آن را دشوار می‌کند.
		ساختار استقلال مالی و اداری سازمان تأمین اجتماعی موجب ایجاد ابهام در مورد نحوه برخورد شرکت‌های دانش‌بنیان با آن می‌شود.
	چالش دسترسی به داده‌ها	برقراری ارتباط با بیمارستان‌ها، مراکز درمانی و سایر مراکز خدماتی سازمان تأمین اجتماعی با دشواری‌ها و محدودیت‌هایی همراه است.
		محدودیت‌های فنی، نبود زیرساخت‌های لازم و عقب‌ماندگی سامانه‌های اطلاعاتی سازمان، مانع ارائه خدمات الکترونیکی شده است. سازمان تأمین اجتماعی در شرایط کنونی قادر به ارائه خدمات الکترونیکی پیشرفته به بیمه‌شدگان و سایر ذی‌نفعان نیست. همچنین، سامانه‌های اطلاعات مدیریتی و خدماتی سازمان توانایی پشتیبانی از نیازهای ارتباطی موجود را ندارند.

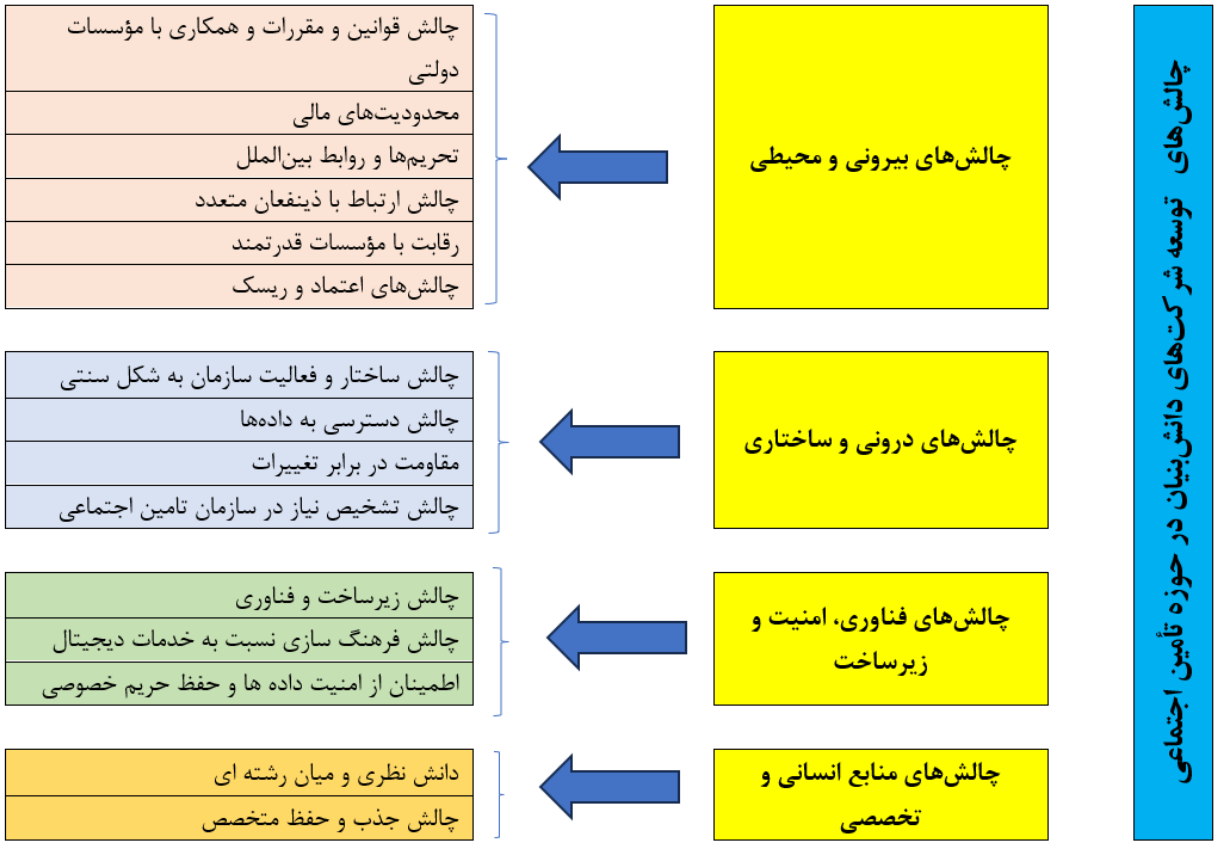
ادامه جدول ۱. گزاره‌های کلامی، مقوله‌های فرعی و اصلی چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی

مقولهٔ اصلی	مقولهٔ فرعی	نمونهٔ گزاره‌های کلامی مرتبط
چالش‌های درونی و ساختاری سازمان تأمین اجتماعی	چالش دسترسی به داده‌ها	دسترسی شرکت‌های دانش‌بنیان به داده‌های موردنیاز از سازمان تأمین اجتماعی با دشواری همراه است.
		جمع‌آوری داده‌های مرتبط ممکن است به صرف زمان و منابع قابل‌توجهی نیاز داشته باشد.
	مقاومت در برابر تغییرات	سازمان تأمین اجتماعی ممکن است به دلیل برخورداری از فرایندهای تثبیت‌شده، در برابر تغییر مقاوم کند.
		معرفی فناوری‌های جدید و رویکردهای نوآورانه ممکن است با مقاومت ذی‌نفعانی در سازمان تأمین اجتماعی مواجه شود که به شیوه‌های موجود عادت کرده‌اند.
		مقاومت برخی از زیرمجموعه‌های سازمان تأمین اجتماعی در برابر تغییر، امری قابل پیش‌بینی است.
		برخی از زیرمجموعه‌های سازمان تأمین اجتماعی ممکن است در برابر تغییر مقاومت کنند و پذیرای تحولات جدید نباشند.
		پذیرش و به‌کارگیری فناوری‌های پیشرفته در سازمان تأمین اجتماعی ممکن است به دلایلی همچون نگرانی‌های ناشی از پایین بودن سطح سواد فناورانه و عادت به استفاده از سامانه‌های قدیمی، با دشواری مواجه شود.
	چالش تشخیص نیاز در سازمان تأمین اجتماعی	شناسایی نیازها و مشکلات واقعی حوزهٔ تأمین اجتماعی که ضرورت حضور و فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان را ایجاب می‌کنند، مستلزم برنامه‌ریزی و برخورداری از ثبات مدیریتی و برنامه‌ای است.
		انطباق محصولات و خدمات شرکت‌های دانش‌بنیان با نیازها و اولویت‌های حوزهٔ تأمین اجتماعی، علاوه بر نیاز به برنامه‌ریزی، ممکن است فرایندی زمان‌بر و دشوار باشد.
		همسوسازی و هماهنگ کردن محصولات و خدمات ارائه‌شده از سوی شرکت‌های دانش‌بنیان با نیازها و مشکلات واقعی موجود در حوزهٔ تأمین اجتماعی، یکی دیگر از چالش‌های این زمینه است.
		انطباق راه‌حل‌های نوآورانه شرکت‌های دانش‌بنیان با نیازها و خواسته‌های خاص سازمان تأمین اجتماعی، مستلزم بررسی دقیق‌تر و حتی سفارشی‌سازی این راه‌حل‌هاست.
چالش‌های فناوری، امنیت و زیرساخت	چالش زیرساخت و فناوری	اطمینان از وجود زیرساخت‌های لازم و امکان دسترسی به آن‌ها می‌تواند بر توسعهٔ راه‌حل‌های مبتنی بر دانش و استقرار آن‌ها تأثیر بگذارد.
		وجود محدودیت‌هایی همچون دسترسی محدود کارکنان سازمان به اینترنت، نشان‌دهندهٔ عقب‌ماندگی فناوری سازمان است.
		سازمان تأمین اجتماعی، به‌ویژه در حوزهٔ فناوری اطلاعات تا حدودی ضرورت بهره‌گیری از برنامه‌های کاربردی، تحلیل محتوا، پلتفرم‌ها، زیرساخت‌ها و سازوکارهای امنیت داده را برای مدیریت اطلاعات و ارائهٔ تعهدات بیمه‌ای خود احساس کرده و گام‌هایی نیز در این مسیر برداشته است؛ بااین‌حال، خدمات تأمین اجتماعی هنوز به‌صورت جامع و نظام‌مند، به‌عنوان حوزه‌ای دانش‌بنیان، در سازمان مورد توجه قرار نگرفته است.
		شرکت‌های دانش‌بنیان برای توسعهٔ فعالیت‌های خود در حوزه تأمین اجتماعی، به بهره‌گیری از فناوری و نوآوری نیاز دارند؛ موضوعی که ممکن است چالش‌هایی را در این مسیر ایجاد کند.
	چالش فرهنگ‌سازی نسبت به خدمات دیجیتال	توسعهٔ فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان در این حوزه، در برخی مواردی، مستلزم ایجاد و تقویت فرهنگ استفاده از خدمات دیجیتال است.
		نوآوری‌ها و شیوه‌های مبتنی بر دانش ممکن است با عدم پذیرش مواجه شوند و غلبه بر این مقاومت‌ها یکی از چالش‌های مهم به شمار می‌رود.
		استفاده از پیشرفت‌های فناورانه و مفاهیم نوآورانه در ارائهٔ خدمات سازمان تأمین اجتماعی، مستلزم فرهنگ‌سازی است.

ادامه جدول ۱. گزاره‌های کلامی، مقوله‌های فرعی و اصلی چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی

مقولهٔ اصلی	مقولهٔ فرعی	نمونهٔ گزاره‌های کلامی مرتبط
چالش‌های فناوری، امنیت و زیرساخت	چالش فرهنگ‌سازی نسبت به خدمات دیجیتال	معرفی فناوری‌ها و رویکردهای جدید در حوزهٔ خدمات تأمین اجتماعی باید یک فرایند تدریجی باشد و پذیرش آن ممکن است در ابتدا با مقاومت مواجه شود.
		باید فرهنگ جدیدی برای استفاده از فناوری‌های نوین در میان مردم و مسئولان ایجاد شکل گیرد.
	اطمینان از امنیت داده‌ها و حفظ حریم خصوصی	فراهم کردن دسترسی به داده‌های حساس و اطمینان از حفظ حریم خصوصی و امنیت آن‌ها، یکی از دغدغه‌های اساسی سازمان تأمین اجتماعی است.
		در سازمان تأمین اجتماعی داده‌های حساسی وجود دارد که باید از نظر امنیتی به‌طور کامل محافظت شوند.
		دسترسی به اسناد و اطلاعات شخصی در سازمان تأمین اجتماعی تنها برای اشخاص ذی‌نفع و ذی‌صلاح مجاز است. ازاین‌رو، دسترسی به این اسناد و داده‌ها مستلزم شناسایی افراد واجد صلاحیت و طبقه‌بندی اطلاعات است. سازمان‌ها و مؤسسات تنها در صورتی مجاز به دسترسی به اطلاعات شخصی هستند که برای انجام وظایف آن‌ها ضرورت داشته باشد. همچنین، ارائه اطلاعات به خارج از سازمان صرفاً با مجوز کمیتهٔ صیانت سازمان تأمین اجتماعی امکان‌پذیر است.
		دسترسی به داده‌های حساس سازمان تأمین اجتماعی ممکن است با دشواری‌هایی همراه باشد. اگرچه تضمین حفظ حریم خصوصی بسیار مهم است، اما می‌تواند یک تلاش پیچیده و چالشی باشد.
چالش‌های منابع انسانی و تخصصی	دانش نظری و میان‌رشته‌ای	ما در این حوزه به نظریه‌پردازی نیاز داریم. حتی در حال حاضر نیز نظریهٔ اقتصادی حاکم بر کشور و به‌تبع آن، نظریهٔ ارائه خدمات عمومی، ازجمله خدمات تأمین اجتماعی، به‌روشنی مشخص نیست. مجموعه‌ای از دستگاه‌های عریض‌وطویل بوروکراتیک ایجاد کرده‌ایم، بی‌آنکه نظریه و فلسفهٔ زیربنایی آن‌ها را به‌درستی بشناسیم. اگر نظریه کارآمد نباشد، اجرای آن نیز قطعاً با مشکل مواجه خواهد شد. اگر الگویی به‌درستی پیاده‌سازی نمی‌شود، باید اطمینان داشت که مشکل در نظریهٔ حاکم بر آن است. ما همچنان با قوانینی کار می‌کنیم که بیش از آنکه بر محتوا و کارکرد متمرکز باشند، شکل‌گرا هستند و از فناوری‌هایی استفاده می‌کنیم که در سطح جهانی منسوخ شده‌اند یا چندین دهه از تحولات روز عقب مانده‌اند.
		توسعهٔ راه‌حل‌ها در سازمان تأمین اجتماعی اغلب به تخصص‌های میان‌رشته‌ای در حوزه‌های همچون فناوری، سیاست‌گذاری، اقتصاد و حقوق نیاز دارد. تشکیل گروهی متشکل از افراد دارای مهارت‌ها و دانش تخصصی متنوع، می‌تواند یکی از چالش این فرایند باشد.
	چالش جذب و حفظ نیروی متخصص	جذب و حفظ متخصصان، به‌ویژه افرادی که در حوزه‌هایی مانند فناوری و نرم‌افزارهای رایانه‌ای تخصص دارند، با توجه به شرایط اقتصادی و فضای رقابتی کشور، ممکن است یکی از چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان باشد.
		با توجه به افت کیفیت آموزش، مهاجرت نخبگان از کشور، مسئلهٔ خدمت سربازی و بی‌اعتمادی به دولت و نهادهای عمومی، کشور با کمبود نیروی انسانی متخصص مواجه شده است. به‌عبارت‌دیگر، در شرایطی که نیروی کار موجود حتی از حداقل سطح کیفی مورد انتظار برخوردار نیست، نمی‌توان چشم‌انداز روشنی برای آیندهٔ این حوزه متصور شد.

در شکل ۱، چارچوب چالش‌های پیش‌روی توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی، بر اساس یافته‌های پژوهش، به‌صورت شماتیک ارائه‌شده است.

شکل ۱. چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی

یافته‌های حاصل از تحلیل مضمون مصاحبه‌های خبرگان و بررسی متون مرتبط، حاکی از آن است که چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه تأمین اجتماعی، در قالب چهار مقولهٔ اصلی و پانزده مقولهٔ فرعی قابل دسته‌بندی است. در ادامه، هر یک از این مقوله‌ها به‌تفصیل موردبررسی قرار می‌گیرد.

الف. چالش‌های بیرونی و محیطی

این دسته از چالش‌ها، ریشه در فضای حاکمیتی، قانونی، اقتصادی و رقابتیِ خارج از سازمان تأمین اجتماعی دارند، اما به‌طور مستقیم بر امکان فعالیت و توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان تأثیر می‌گذارند. نکتهٔ قابل‌توجه در این مقوله، وجود شکاف میان قوانین و رویه‌های اجرایی است که به شکل‌گیری محیطی سرشار از عدم اطمینان برای نوآوران منجر شده است. این مقوله شامل شش مقولهٔ فرعی به‌شرط زیر است:

۱. چالش قوانین و مقررات و همکاری با مؤسسات دولتی

خبرگان، پیچیدگی و تورم قوانین را یکی از موانع مهم بیرونی معرفی کردند. آنان به مواردی نظیر اجرا نشدن قوانین حمایتی بالادستی، مانند قانون جهش تولید دانش‌بنیان و طولانی بودن فرایندهای تصمیم‌گیری اشاره داشتند. این یافته، فراتر از یک مشکل صرفاً اداری، بیانگر شکاف میان قانون‌گذاری و اجرای قوانین است؛ به‌گونه‌ای که یکی از مصاحبه‌شوندگان با تأکید بر این معضل تصریح کرد: *«در حوزه تأمین اجتماعی مشکل قانون‌گذاری و اجرای درست قوانین را داریم»*. مصاحبه‌شوندهٔ دیگری نیز در همین زمینه اظهار داشت: *«مقررات زیاد و پیچیده در حوزهٔ تأمین اجتماعی وجود دارد»*.

اگرچه معضل تورم قوانین و ناکارآمدی آن‌ها در حوزه‌های مختلف کشور وجود دارد، اما این مسئله در حوزهٔ بیمه‌ای شدت بیشتری دارد. این ادعا نشان می‌دهد که سازمان تأمین اجتماعی، به‌عنوان یک نهاد عمومی غیردولتی، در عمل خود را ملزم به تبعیت از قوانین حمایتی نمی‌داند، پیامد اصلی این چالش آن است که نوآوری در مواجهه با بوروکراسی و قوانین

دست‌وپاگیر با محدودیت مواجه می‌شود.

۲. چالش محدودیت‌های مالی

دومین چالش بیرونی، کمبود منابع مالی و دشواری تأمین سرمایه است. خبرگان از ریسک‌پذیری پایین بانک‌ها، بلندمدت بودن پروژه‌های تأمین اجتماعی و نوسانات اقتصادی به‌عنوان عوامل تشدیدکننده یاد کردند. بااین‌حال، این یافته بیانگر فقدان سازوکارهای نوآورانهٔ تأمین مالی، مانند صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر دولتی ـ خصوصی، است. یکی از مصاحبه‌شوندگان دراین‌باره اظهار داشت: *«شرکت‌های دانش‌بنیان برای توسعه و پروژه‌های آزمایشی و بازاریابی نیازمند سرمایه‌گذاری هستند؛ به‌علاوه ما در حوزهٔ تأمین اجتماعی، در مواردی باید پروژه‌های طولانی‌مدت داشته باشیم که نیازمند سرمایه‌گذاری زیادتری است».*

این سخن، به یک تناقض اساسی اشاره دارد: سازمان انتظار دارد شرکت‌ها با هزینه شخصی، اثربخشی راه‌حل را اثبات کنند و سپس در صورت موفقیت، وارد مذاکره شوند، اما این منطق، بار ریسک را یک‌سویه به دوش شرکت‌های نوپا می‌اندازد. یکی دیگر از خبرگان نیز به محدودیت‌های شرکت خدمات ماشینی تأمین، به‌عنوان متولی فناوری اطلاعات سازمان، اشاره کرد و گفت: *«این شرکت با محدودیت‌هایی همچون کمبود نیرو و سقف حقوق روبه‌روست که از توانایی آن برای رقابت با شرکت‌های دیگر می‌کاهد».* این اظهارنظر نشان می‌دهد که حتی نهاد وابسته به سازمان نیز از تنگناهای مالی و منابع انسانی در امان نیست و این محدودیت، در نهایت به تأخیر در تأمین نیازهای فناورانهٔ سازمان دامن می‌زنند.

۳. چالش تحریم‌ها و روابط بین‌الملل

تحریم‌های اقتصادی، اگرچه در نگاه نخست عاملی فراسازمانی به نظر می‌رسند، اما تأثیرات عمیقی بر توان مالی و فناوری سازمان تأمین اجتماعی بر جای گذاشته‌اند. خبرگان به کاهش درآمدهای سرمایه‌گذاری سازمان از طریق شرکت‌های وابسته، مانند شستا و پتروشیمی امیرکبیر، اشاره داشتند. یکی از آنان به‌صراحت اظهار کرد: *«یکی از منابع درآمدی سازمان سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اقتصادی است. شرکت‌های بزرگ وابسته به سازمان، مانند شستا و پتروشیمی امیرکبیر، به دلیل تحریم‌ها دچار مشکل شده‌اند و در تأمین منابع سازمان شکست خورده‌اند».* این یافته، حاکی از آن است که تحریم‌ها زیست‌بوم نوآوری را در انزوا قرار داده و وابستگی به راه‌حل‌های داخلی را افزایش داده‌اند؛ بااین‌حال، حمایت کافی برای بومی‌سازی فناوری‌های پیشرفته فراهم نشده است. افزون بر این، تحریم‌ها با محدود کردن دسترسی به تجهیزات پیشرفته و شبکه‌های همکاری بین‌المللی، عملاً بسیاری از شرکت‌های دانش‌بنیان را از تعامل با همتایان خارجی و به‌روزرسانی دانش خود بازمی‌دارند. این اثر محدودکننده، به‌نوبهٔ خود، به عاملی برای کاهش کیفیت راه‌حل‌های داخلی تبدیل می‌شود.

٤. چالش ارتباط با ذی‌نفعان متعدد

سازمان تأمین اجتماعی به دلیل گستردگی فعالیت‌ها و دامنه خدمات خود، با طیف وسیعی از ذی‌نفعان، ازجمله مردم، کارفرمایان، بیمارستان‌ها و سایر نهادها و مراکز مرتبط، سروکار دارد. ازاین‌رو، جلب همکاری و همراهی هم‌زمان همهٔ این ذی‌نفعان با دشواری همراه است. یکی از خبرگان دراین‌باره اظهار داشت: *«انتظارات ذی‌نفعان متنوع سازمان تأمین اجتماعی می‌تواند برای شرکت‌های دانش‌بنیان پیچیده باشد. سازمان طیف وسیعی از ذی‌نفعان را در برمی‌گیرد که جلب همکاری و موافقت آن‌ها دشوار است».*

این یافته را می‌توان در چارچوب نظریهٔ ذی‌نفعان تفسیر کرد؛ بر این اساس، هرچه تعداد و تنوع ذی‌نفعان بیشتر باشد، هزینه‌های مبادله و هماهنگی نیز افزایش می‌یابد. آنچه این چالش را بحرانی‌تر می‌کند، این است که سازمان به‌جای تعامل با یک «مشتری واحد»، در «محیطی چندوجهی» فعالیت می‌کند که در آن هر گروه از ذی‌نفعان می‌تواند بر بخشی از فرایند تصمیم‌گیری و پذیرش نوآوری تأثیرگذار باشد. این پراکندگی در انتظارات و منافع، فرایند پذیرش نوآوری را به‌شدت کند می‌کند.

۵. چالش رقابت با مؤسسات قدرتمند

خبرگان، انحصار شرکت خدمات ماشینی تأمین (وابسته به سازمان تأمین اجتماعی) را یکی از موانع جدی توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان معرفی کردند. یکی از مصاحبه‌شوندگان به‌صراحت دراین‌باره گفت: «*این شرکت انحصار تأمین نیازهای فناوری اطلاعات سازمان تأمین اجتماعی را دارد و اجازه ورود شرکت‌های دانش‌بنیان دیگر را نمی‌دهد. بنابراین این شرکت مانع توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در این حوزه می‌شود*». پیامد این چالش، قفل‌شدگی سازمان در یک اکوسیستم فناوری بسته است که نه‌تنها مانع ورود و توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان می‌شود، بلکه ممکن است در بلندمدت به کاهش رقابت‌پذیری و افت کیفیت خدمات نیز بینجامد.

۶. چالش‌های اعتماد و ریسک

آخرین چالش بیرونی، ریسک‌پذیری پایین سازمان و فقدان اعتماد دوسویه است. خبرگان به تخصیص بودجهٔ پژوهشی به مؤسسات داخلی و نیز ناشناخته بودن سازوکار سرمایه‌گذاری خطرپذیر اشاره کردند. یکی از آن‌ها گفت: «*جلب اعتماد سازمان‌های تأمین اجتماعی برای ورود شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی سخت و پیچیده است. نشان دادن اثربخشی راه‌حل‌ها در زمان محدود، یک مانع جدی است*». تفسیر این یافته، ریشه در ریسک‌گریزی نهادی دارد که خود محصول دو عامل است: نخست، نبود تجربهٔ قبلی از همکاری موفق با شرکت‌های بیرونی که منجر به شکل نگرفتن سابقه اعتماد شده است؛ دوم، ساختار پاسخ‌گویی در سازمان که مدیران را به‌جای تشویق به نوآوری، به سمت پرهیز از ریسک، سوق می‌دهد؛ زیرا هرگونه شکست در پروژه‌های نوآورانه، هزینه‌های سیاسی و اداری سنگینی برای مدیران به همراه دارد. این چرخهٔ معیوب، یکی از موانع بنیادی توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در این حوزه به شمار می‌رود.

ب. چالش‌های درونی و ساختاری سازمان تأمین اجتماعی

این دسته از چالش‌ها، ریشه در ویژگی‌های داخلی، تاریخچه، فرهنگ سازمانی، ساختار مدیریتی و فرایندهای عملیاتی سازمان تأمین اجتماعی دارند. این چالش‌ها به‌روشنی نشان می‌دهند که ساختارهای سنتی سازمان با الزامات اقتصاد دانش‌بنیان سازگاری کافی ندارند. این مقوله شامل چهار مقولهٔ فرعی است:

۱. چالش ساختار و فعالیت سازمان به شکل سنتی

خبرگان بر مدیریت بوروکراتیک، استقلال مالی و اداری مبهم و تعارض قوانین در تعریف نقش سازمان تأکید داشتند. یکی از آن‌ها دراین‌باره گفت: «*سازمان تأمین اجتماعی یک صندوق بیمه‌ای است که تا به امروز به شکل سنتی فعالیت نموده و مدیریت‌شده است. دوران ارائه حمایت‌های اجتماعی در قالب بوروکراتیک و سنتی سپری‌شده و نیازمند یک مدیریت جدید، نتیجه‌گرا، چابک، هوشمند و مبتنی بر دانش است*». این یافته را می‌توان در بستر تاریخی سازمان تفسیر کرد که با وجود تغییرات قانونی، ساختار تصمیم‌گیری متمرکز و سلسله‌مراتبی خود را حفظ کرده است. ناسازگاری این ساختار با سرعت و چابکی موردنیاز اقتصاد دانش‌بنیان، از یک سو و ابهام دربارهٔ استقلال سازمان، از سوی دیگر، می‌تواند همکاری با نهادهای نوآور را با تردیدها و ابهام‌های حقوقی متعددی مواجه سازد و هرگونه ابتکاری را خنثی کند.

۲. چالش دسترسی به داده‌ها

دسترسی به داده‌های بیمه‌ای با موانع فنی (قدیمی بودن سامانه‌ها)، حقوقی (نیاز به مجوز) و عملیاتی (همکاری نکردن بیمارستان‌ها) روبه‌روست. یکی از خبرگان دراین‌باره گفت: «*دسترسی به داده‌های حساس و اطمینان از حفظ حریم خصوصی و امنیت آن، یک دغدغه حیاتی در سازمان تأمین اجتماعی است. ارائه اطلاعات به بیرون تنها با مجوز کمیته صیانت سازمان امکان‌پذیر است*». تفسیر این یافته، نشان از یک نگرش ابزاری و نه راهبردی به داده دارد؛ یعنی داده صرفاً به‌عنوان یک «رکورد» برای ثبت پدیدها دیده می‌شود، نه به‌عنوان یک «منبع اطلاعاتی استراتژیک» برای تحلیل و بهبود خدمات. همچنین، سازمان دچار «فقر داده‌های معتبر» است و این موضوع، همکاری با شرکت‌های تحلیل‌گر داده را با تردید مواجه می‌کند و عملاً شرکت‌ها را از حیاتی‌ترین منبع برای نوآوری محروم می‌سازد.

۳. چالش مقاومت در برابر تغییرات

مقاومت در برابر تغییر، یکی دیگر از چالش‌های شناسایی‌شده بود. خبرگان بر عادت کارکنان بـه رویـه‌های موجـود تأکیـد داشتند. یکی از آن‌ها گفت: «معرفی فناوری‌های جدید در بخش خدمات تأمین اجتماعی، می‌تواند با مقاومت ذی‌نفعانی مواجه شود که به شیوه‌های موجود عادت کرده‌اند». این یافته، بیش از یک پدیدهٔ روان‌شناختی، ریشـه در فرهنـگ سـازمانی دارد کـه پاداش‌ها را به‌جای خلاقیت، به حفظ وضع موجود تخصیص می‌دهد. همچنین، ضـعف مهارت‌هـای دیجیتـال، کارکنـان را در مواجهه با فناوری‌های جدید دچار اضطراب و درماندگی می‌کند. ازاین‌رو، این چالش را می‌توان مانعی نرم دانست که رفع آن، در مقایسه با برخی موانع سخت، مانند کمبود بودجه، دشوارتر است و مستلزم اجرای برنامه‌هایی برای تغییرو تقویت فرهنـگ سازمانی است.

٤. چالش تشخیص نیاز در سازمان تأمین اجتماعی

فقدان برنامه‌ریزی راهبردی و ثبات مدیریتی، شناسایی نیازهای واقعی را دشوار کـرده اسـت. یکـی از خبرگـان دراین‌بـاره گفت: «تعیین نیازها و مشکلات واقعی در حوزهٔ تأمین اجتماعی برای ورود شرکت‌های دانش‌بنیان، مستلزم برنامه‌ریزی و ثبات مدیریت است. تطبیق راه‌حل‌های نوآورانه با نیازهای خاص سازمان، نیاز به بررسی دقیـق و سفارشی‌سـازی دارد کـه می‌توانـد زمان‌بر و دشوار باشد». تفسیر این یافته، از وجود نوعی شکاف شناختی حکایت دارد. سازمان به دلیل ساختار جزیره‌ای، فاقـد نقشهٔ راهی یکپارچه برای تحول دیجیتال است و شرکت‌های دانش‌بنیان نیز به دلیل عدم آشـنایی بـا جزئیـات عملیـاتی حـوزهٔ بیمه، ممکن است در تشخیص دقیق نیازهای سازمان با دشـواری مواجـه شـوند. ایـن شـکاف، می‌توانـد بـه طراحـی و ارائـه راه‌حل‌هایی منجر شود که با نیازهای واقعی سازمان انطباق کافی ندارند و درنتیجه، اتلاف منابع و کاهش اعتمـاد متقابـل را در پی داشته باشند.

ج. چالش‌های فناوری، امنیت و زیرساخت

این دسته از چالش‌ها به کمبودهای عینی و ملموس در حوزهٔ فناوری، زیرساخت‌های دیجیتال و مسائل مرتبط بـا امنیـت و حریم خصوصی اشاره دارد و نشان می‌دهند که ظرفیت و جذابیت راه‌حل‌های دانش‌بنیان، لزوماً با توان زیرساخت‌های موجـود برای پذیرش و به‌کارگیری آن‌ها تناسب ندارد. این مقوله شامل سه مقولهٔ فرعی است:

۱. چالش زیرساخت و فناوری

خبرگان بر ضعف سامانه‌ها، نبود زیرساخت‌های تحلیل داده‌های کلان و محدودیت‌های شبکه تأکید داشتند. یکـی از آن‌هـا دراین‌باره گفت: *«سازمان تأمین اجتماعی تا حدودی به‌ویژه در بخش فناوری اطلاعات، ضرورت مدیریت داده و ارائه تعهدات بیمه‌ای را حس کرده و گام‌هایی برداشته، اما هنوز به‌صورت جامع و نظام‌مند به خدمات تأمین اجتمـاعی بـه‌عنوان یـک حـوزهٔ دانش‌بنیان نگریسته نشده است»*. این یافته، بیانگر محدودیت‌های زیرساختی و فناورانه‌ای است که می‌تواند اجرای راه‌حل‌هـای نوآورانه را با دشواری مواجه کند، زیرا حتی بهترین نرم‌افزار نیز در بستر سـخت‌افزاری و شـبکه‌ای ناکارآمـد، قابلیـت اجـرا و بهره‌برداری مطلوب نخواهند داشت. به نظر می‌رسد فاصله سـازمان از فناوری‌هـای روز، به‌گونـه‌ای اسـت کـه سـرمایه‌گذاری جدید در این حوزه، به بازسازی زیرساخت‌ها و برنامه‌ریزی کلان نیاز دارد؛ امری که ممکن است مستلزم تخصیص بودجـه‌ای فراتر از اعتبارات معمول این بخش باشد.

۲. چالش فرهنگ‌سازی در زمینهٔ خدمات دیجیتال

پذیرش خدمات دیجیتال مستلزم فرهنگ‌سازی است؛ زیرا بسیاری از ذی‌نفعـان همچنـان بـه دریافـت خـدمات به‌صـورت حضوری عادت دارند. یکی از خبرگان دراین‌باره گفت: *«باید فرهنگ جدیدی برای استفاده از فناوری‌های نوین در میان مـردم و مسئولان ایجاد کنیم. معرفی فناوری‌ها و رویکردهای جدید یک فرایند تدریجی است و پذیرش آن ممکن است در ابتـدا بـا مقاومت مواجه شود»*. این یافته، به وجود شکاف نسلی و دیجیتال در جامعـه اشـاره دارد. گروه‌هـای سـنی بـالاتر کـه بخـش قابل‌توجهی از دریافت‌کنندگان خدمات را تشکیل می‌دهند، با فناوری بیگانه‌اند و کارکنان سازمان نیز در بسیاری از موارد فاقـد

مهارت‌های دیجیتال لازم هستند. این شکاف مهارتی، به یکی از حلقه‌های مفقودهٔ زنجیرهٔ تحول دیجیتال تبدیل‌شده است.

۳. چالش اطمینان از امنیت داده‌ها و حفظ حریم خصوصی

حساسیت داده‌های سازمان، آن را به اتخاذ رویه‌های سخت‌گیرانه برای دسترسی به اطلاعات واداشته است. یکی از خبرگان دراین‌باره گفت: *«ارائه اطلاعات به بیرون تنها با مجوز کمیتهٔ صیانت سازمان تأمین اجتماعی امکان‌پذیر است. دسترسی به اسناد شخصی تنها برای اشخاص ذی‌نفع و ذی‌صلاح است»*. تفسیر این یافته، به یک تناقض اساسی اشاره دارد: حفاظت بیش‌ازحد از داده، خود به‌اندازه بی‌حفاظی، زیان‌بار است. در چنین شرایطی، سازمان با وضع قوانین سخت‌گیرانه، عملاً مانع از بهره‌برداری از داده برای بهبود خدمات می‌شود و این چالش، نیازمند بازتعریف مرزهای امنیت و ایجاد زیرساخت‌هایی است که شرکت‌ها بدون خروج داده از سازمان، بتوانند به تحلیل بپردازند.

د. چالش‌های منابع انسانی و تخصصی

این دسته از چالش‌ها به سرمایه انسانی، نظام آموزشی و پژوهش مربوط می‌شود و ابعاد عمیق‌تر و ریشه‌دارتر موانع توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان را آشکار می‌سازد. یافته‌ها نشان می‌دهند که ضعف دانش نظری و شناختی در لایه‌های زیرین نظام تأمین اجتماعی و همچنین مسئلهٔ خروج نخبگان، می‌توانند بر سایر ابعاد این نظام تأثیرگذار باشند. این مقوله شامل دو مقولهٔ فرعی است:

۱. چالش دانش نظری و میان‌رشته‌ای

خبرگان به‌اتفاق بر فقدان نظریهٔ بومی برای اداره تأمین اجتماعی تأکید داشتند. یکی از آن‌ها با صراحت گفت: *«ما در این حوزه نیازمند نظریه‌پردازی هستیم. همین الان هم نظریه اقتصادی حاکم بر کشور ما و به‌تبع آن، نظریه ارائه خدمات عمومی ازجمله تأمین اجتماعی مشخص نیست. مجموعه‌ای از دستگاه‌های عریض و طویل بوروکراتیک ایجاد کرده‌ایم بدون آنکه نظریه و فلسفهٔ پشت آن را بدانیم. اگر نظریه کار نکند، اجرا هم به مشکل می‌خورد»*. این یافته، یک بحران معرفتی را آشکار می‌سازد که سیاست‌گذاری اجتماعی در ایران، به‌صورت واکنشی و بدون پشتوانه نظری انجام‌شده است. همچنین، توسعه راه‌حل‌های میان‌رشته‌ای به‌عنوان چالش دیگر مطرح شد و یکی از خبرگان دراین‌باره گفت: *«توسعهٔ راه‌حل‌ها در سازمان تأمین اجتماعی اغلب به تخصص بین‌رشته‌ای در رشته‌های فناوری، سیاست، اقتصاد، حقوق نیاز دارد. ترکیب یک گروه با مهارت‌ها و دانش‌های متنوع، خود یک چالش بزرگ است»*. نبود چارچوب نظری مشترک، همکاری میان‌رشته‌ای را دشوار می‌سازد و تا زمانی که یک نظریهٔ بومی تدوین نشود، سایر راه‌حل‌ها صرفاً مسکن‌هایی موقتی خواهند بود.

۲. چالش جذب و حفظ متخصص

آخرین چالش، بحران کمبود نیروی انسانی متخصص و دشواری جذب و نگهداشت این نیروهاست. یکی از خبرگان دراین‌باره گفت: *«با توجه به وضعیت افت کیفیت آموزش، خروج نخبگان از کشور، بی‌اعتمادی دولت و نهادهای عمومی، کشور ما دچار کمبود نیروی انسانی متخصص شده است. درجایی که نیروی کار فعلی از حداقل کیفیت هم برخوردار نیست، نمی‌توان چشم‌انداز روشنی نسبت به آینده داشت»*. این یافته، فراتر از سازمان، یک مسئله ملی محسوب می‌شود. *خروج نخبگان و* رقابت ناموازن با بخش خصوصی و بین‌المللی، جذب را دشوار و نگهداشت را سخت‌تر ساخته است. در چنین فضایی، سرمایه‌گذاری در حوزهٔ منابع انسانی با چرخه‌ای معیوب مواجه می‌شود که در آن، عدم سرمایه‌گذاری به کاهش کیفیت و ناکامی در دستیابی به نتایج مطلوب می‌انجامد و همین ناکامی، به‌نوبهٔ خود، به‌عنوان توجیهی برای تداوم و حتی تشدید عدم سرمایه‌گذاری در مراحل بعدی تلقی می‌شود.

برآیند تفسیر و تحلیل این پانزده چالش، با تکیه بر دیدگاه‌ها و نقل‌قول‌های خبرگان نشان می‌دهد که این چالش‌ها به‌صورت جزیره‌ای عمل نمی‌کنند، بلکه زنجیره‌ای به‌هم‌پیوسته و متأثر از یکدیگر را تشکیل می‌دهند. این پیوستگی بیانگر آن است که اقدامات اصلاحی تک‌بُعدی، مانند افزایش بودجه، به‌تنهایی نمی‌توانند اثربخشی لازم را داشته باشند؛ زیرا سایر موانع موجود در این زنجیره همچنان می‌توانند اثرگذاری آن‌ها را محدود کنند. ازاین‌رو، سازمان به بازطراحی نظام‌مند نیاز دارد که در

چارچوب آن، اصلاح قوانین و مقررات، تحول ساختار، توسعهٔ زیرساخت‌ها، توانمندسازی سرمایه انسانی و تقویت نظریه‌پردازی بومی، به‌صورت هماهنگ و با رویکردی کل‌نگر دنبال شوند.

بحث، پیشنهاد و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و تحلیل چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی انجام شد. این مطالعه با رویکرد کیفی و روش تحلیل موضوعی، از طریق بررسی متون مرتبط و بهره‌گیری از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با خبرگان صورت گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که چالش‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی را می‌توان در قالب چهار مقولهٔ اصلی طبقه‌بندی کرد: ۱. چالش‌های بیرونی و محیطی، شامل چالش قوانین و مقررات و همکاری با مؤسسات دولتی، محدودیت‌های مالی، تحریم‌ها و روابط بین‌الملل، ارتباط با ذی‌نفعان متعدد، رقابت با مؤسسات قدرتمند و اعتماد و ریسک؛ ۲. چالش‌های درونی و ساختاری سازمان تأمین اجتماعی، شامل ساختار و فعالیت سنتی سازمان، دسترسی به داده‌ها، مقاومت در برابر تغییر و تشخیص نیازهای سازمان؛ ۳. چالش‌های فناوری، امنیت و زیرساخت، شامل زیرساخت و فناوری، فرهنگ‌سازی در زمینهٔ خدمات دیجیتال و اطمینان از امنیت داده‌ها و حفظ حریم خصوصی و ٤. چالش‌های منابع انسانی و تخصصی، ازجمله ضعف دانش نظری و میان‌رشته‌ای و دشواری جذب و نگهداشت متخصصان.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که چالش‌های بیرونی و محیطی از مهم‌ترین موانع توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی به شمار می‌روند. در این میان، قوانین و مقررات، محدودیت‌های مالی، تحریم‌ها، ارتباط با ذی‌نفعان متعدد و رقابت با مؤسسات قدرتمند، نقش مهمی در محدود شدن فعالیت این شرکت‌ها ایفا می‌کنند. این یافته با نتایج پژوهش امراللهی و همکاران (١٤٠١) همسو است که وضع قوانین و مقررات دست‌وپاگیر را از مهم‌ترین موانع توسعهٔ همکاری شرکت‌های دانش‌بنیان با دستگاه‌های اجرایی معرفی کردند. همچنین، مرگل[1] و همکاران (۲۰۱۹) بیان می‌کنند که پیچیدگی، تعدد و ناپایداری قوانین و مقررات همراه با بوروکراسی اداری و ضعف هماهنگی میان نهادهای دولتی، موجب افزایش نااطمینانی نهادی و کاهش چابکی سازمان‌ها در پذیرش و توسعهٔ نوآوری می‌شود. بنابراین، می‌توان استدلال کرد که توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی، مستلزم ایجاد محیطی نهادی با قوانین شفاف، فرایندهای تسهیل شده و تعاملات بین سازمانی کارآمد است.

یکی دیگر از یافته‌های پژوهش حاضر، شناسایی محدودیت‌های مالی به‌عنوان یکی از چالش‌های اساسی توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان بود. این یافته با نتایج پژوهش گلعلی‌زاده و همکاران (١٤٠١) همخوانی دارد که نشان دادند حل مسائل مالی شرکت‌های دانش‌بنیان مستلزم نقش‌آفرینی مؤثر تمامی بازیگران اکوسیستم نوآوری، ازجمله دولت، صندوق‌های مالی و بخش خصوصی است. ازاین‌رو، می‌توان نتیجه گرفت که توسعهٔ این شرکت‌ها به شکل‌گیری نظام تأمین مالی نوآوری مبتنی بر همکاری میان بازیگران مختلف اکوسیستم دانش‌بنیان نیاز دارد. همچنین، یافته‌های پژوهش نشان داد که تحریم‌ها و محدودیت‌های روابط بین‌الملل از دیگر موانع مهم توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه تأمین اجتماعی هستند. این نتیجه با پژوهش تاجمیر ریاحی و مرادی (١٤٠١) همسو است که نشان دادند تحریم‌های اقتصادی با محدود کردن دسترسی شرکت‌ها به منابع مالی، فناوری‌های نوین، بازارهای بین‌المللی و شبکه‌های همکاری علمی و فناورانه، فرایند نوآوری و تجاری‌سازی محصولات دانش‌بنیان را با دشواری مواجه می‌کنند. در چنین شرایطی، شرکت‌های دانش‌بنیان علاوه بر محدودیت‌های داخلی، با چالش‌های ناشی از کاهش تعاملات بین‌المللی نیز روبه‌رو هستند که این امر می‌تواند ظرفیت رقابت‌پذیری و رشد آن‌ها را کاهش دهد. از سوی دیگر، ارتباط با ذی‌نفعان متعدد نیز یکی از چالش‌های شناسایی‌شده در این پژوهش بود. این یافته را می‌توان با نظریهٔ ذی‌نفعان تبیین کرد که بر ضرورت ایجاد تعادل میان منافع و انتظارات گروه‌های مختلف تأکید دارد. تعدد ذی‌نفعان و تفاوت در انتظارات و الزامات نهادی آنان، هماهنگی میان شرکت‌های دانش‌بنیان، سازمان تأمین اجتماعی، نهادهای نظارتی، سرمایه‌گذاران و کاربران نهایی را پیچیده ساخته و فرایند توسعهٔ نوآوری را با دشواری مواجه می‌کند. همچنین،

1. Mergel

کشاورز و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود نشان دادند که افزایش رقابت‌پذیری شرکت‌های دانش‌بنیان مستلزم ایجاد تعاملات مؤثر میان بازیگران اکوسیستم نوآوری است و رقابت سالم و شبکه‌سازی مؤثر می‌توانند زمینهٔ ایجاد ارزش‌افزوده و رشد اقتصادی را فراهم کنند.

یافته‌های پژوهش حاضر همچنین نشان داد که چالش‌های درونی و ساختاری سازمان تأمین اجتماعی، شامل ساختار سنتی، مقاومت در برابر تغییر، دشواری تشخیص نیازهای واقعی سازمان و محدودیت دسترسی به داده‌ها، از دیگر موانع توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان هستند. پژوهش حمیدیان و حاجب (۱٤۰۵) نیز نشان داد که استقرار رویکردهای نوین در سازمان تأمین اجتماعی، تنها در سایهٔ مدیریت پویا، تحول سازمانی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصاد دانش‌بنیان امکان‌پذیر است. در زمینهٔ چالش‌های فناوری، امنیت و زیرساخت، پژوهش کاظمی و حیدری (۱٤۰٤) با تأکید بر اهمیت امنیت فضای سایبری نشان داد که حساسیت داده‌های ملی و الزامات امنیت اطلاعات، دسترسی شرکت‌های دانش‌بنیان به داده‌های موردنیاز را با محدودیت مواجه می‌کند؛ موضوعی که می‌تواند سرعت توسعهٔ راهکارهای نوآورانه در این حوزه را کاهش دهد. پژوهش دارابی (۱٤۰۳) نیز نشان داد که توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی مستلزم برخورداری از زیرساخت‌های فناورانه مناسب، مدیریت دانش و اطلاعات، رعایت حریم خصوصی، همکاری شبکه‌ای و پاسخ‌گویی به نیازهای ذی‌نفعان است. ازاین‌رو، ضعف زیرساخت‌های فناوری، نگرانی‌های مربوط به امنیت داده‌ها و نبود فرهنگ مناسب برای استفاده از خدمات دیجیتال می‌توانند اثربخشی نوآوری‌های دانش‌بنیان را کاهش دهند. در خصوص چالش‌های منابع انسانی و تخصصی نیز، پژوهش مرتضوی (۱٤۰۵) نشان داد که ارتقای عملکرد شرکت‌های دانش‌بنیان مستلزم تقویت هم‌زمان سرمایه انسانی متخصص، فرهنگ نوآوری، یادگیری سازمانی، همکاری‌های شبکه‌ای و توانمندی‌های فناورانه است. بنابراین، کمبود نیروهای متخصص، ضعف دانش میان‌رشته‌ای و دشواری جذب و نگهداشت سرمایه انسانی توانمند، از دیگر موانع توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی به شمار می‌روند.

در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزهٔ تأمین اجتماعی، پدیده‌ای چندبُعدی است که به‌طور هم‌زمان تحت تأثیر عوامل نهادی، اقتصادی، سازمانی، فناورانه و انسانی قرار دارد. ازاین‌رو، رفع این چالش‌ها مستلزم اتخاذ رویکردی یکپارچه در سیاست‌گذاری، اصلاح مقررات، توسعهٔ زیرساخت‌های فناورانه، تقویت سرمایه انسانی و گسترش همکاری میان سازمان تأمین اجتماعی و سایر بازیگران اکوسیستم نوآوری است.

محدودیت‌های پژوهش

با وجود نتایج ارزشمند این پژوهش، اشاره به برخی محدودیت‌ها نیز ضروری است. نخست، جامعهٔ آماری پژوهش به خبرگان و متون مرتبط محدود بوده است؛ ازاین‌رو، تعمیم‌پذیری یافته‌ها به سایر حوزه‌ها باید با احتیاط صورت گیرد. دوم، ماهیت کیفی پژوهش ممکن است یافته‌ها را تا حدودی تحت تأثیر برداشت‌های ذهنی مصاحبه‌شوندگان و تفسیرهای پژوهشگر قرار داده باشد. سوم، محدودیت دسترسی به برخی اسناد و اطلاعات سازمانی نیز می‌توانسته است بر عمق و جامعیت برخی تحلیل‌ها تأثیر بگذارد. بااین‌حال، بهره‌گیری هم‌زمان از مصاحبه‌های خبرگان و تحلیل متون تا حد زیادی به افزایش اعتبار یافته‌های پژوهش کمک کرده است.

پیشنهادهای پژوهش

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران با بازنگری و یکپارچه‌سازی قوانین و مقررات مرتبط با همکاری سازمان تأمین اجتماعی و شرکت‌های دانش‌بنیان، فرایندهای اداری و بوروکراتیک را تسهیل کرده و سازوکارهای حقوقی شفاف و پایداری برای انعقاد قراردادها، مالکیت فکری و تبادل داده‌ها تدوین کنند. همچنین، طراحی بسته‌های حمایتی مالی، ایجاد صندوق‌های سرمایه‌گذاری تخصصی، ارائه مشوق‌های مالیاتی و توسعهٔ ابزارهای تأمین مالی نوآورانه می‌تواند بخشی از محدودیت‌های مالی این شرکت‌ها را برطرف سازد. با توجه به آثار تحریم‌ها، توسعهٔ دیپلماسی فناوری، حمایت از همکاری‌های علمی و فناورانه منطقه‌ای و ایجاد بسترهای تعامل با شرکت‌های دانش‌بنیان کشورهای همسو نیز می‌تواند بخشی

از محدودیت‌های بین‌المللی را کاهش دهد. به سازمان تأمین اجتماعی پیشنهاد می‌شود با استقرار نظام حکمرانی داده، ایجاد سکوهای امن تبادل داده، توسعهٔ رابط‌های برنامه‌نویسی کاربردی[1]استاندارد و تشکیل «مرکز نوآوری و تحول دیجیتال تأمین اجتماعی»، زمینهٔ مشارکت نظام‌مند شرکت‌های دانش‌بنیان در حل مسائل سازمان را فراهم کند. همچنین، استفاده از سازوکارهای «چالش‌های نوآوری»، خرید نوآوری و اجرای پروژه‌های آزمایشی[2]می‌تواند ضمن کاهش ریسک، امکان ارزیابی و به‌کارگیری راهکارهای نوآورانه را پیش از استقرار گسترده فراهم سازد.

به شرکت‌های دانش‌بنیان نیز پیشنهاد می‌شود با توسعهٔ توانمندی‌های میان‌رشته‌ای، تقویت شبکه‌های همکاری با دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و شرکت‌های فناور و سرمایه‌گذاری در حوزهٔ امنیت اطلاعات، حفاظت از داده‌ها و رعایت الزامات حریم خصوصی، اعتماد سازمان‌های دولتی و ذی‌نفعان را افزایش دهند. همچنین، بهره‌گیری از رویکرد نوآوری باز و توسعهٔ محصولات مبتنی بر نیازهای واقعی سازمان تأمین اجتماعی می‌تواند احتمال موفقیت تجاری این شرکت‌ها را افزایش دهد. در حوزهٔ توسعهٔ سرمایه انسانی، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی مشترک میان سازمان تأمین اجتماعی، دانشگاه‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان با هدف تربیت نیروهای متخصص در حوزه‌های هوش مصنوعی، تحلیل داده، امنیت سایبری، بیمه و رفاه اجتماعی طراحی و اجرا شود تا شکاف مهارتی موجود کاهش یابد. در نهایت، به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود مدل مفهومی استخراج‌شده در این پژوهش را در مطالعات کمی، با استفاده از روش‌هایی مانند مدل‌یابی معادلات ساختاری یا روش دلفی، اعتبارسنجی کنند. همچنین، انجام پژوهش‌های تطبیقی میان سازمان تأمین اجتماعی و نهادهای مشابه در سایر کشورها، بررسی عوامل تسهیل‌کنندهٔ توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان و ارزیابی اثربخشی سیاست‌های حمایتی می‌تواند به توسعهٔ ادبیات علمی و ارائه راهکارهای اجرایی دقیق‌تر در این حوزه کمک کند.

منابع

امراللهی، محمود؛ آرمان مهر، بهروز و قنواتی‌نژاد، محسن. (۱۴۰۱). شناسایی و ارزیابی چالش‌های توسعهٔ همکاری شرکت‌های دانش‌بنیان با صنعت بیمه. بیست‌ونهمین همایش ملی و دهمین همایش بین‌المللی بیمه و توسعه با موضوع توسعه دانش‌بنیان صنعت بیمه. https://civilica.com/doc/1770249

امری‌کاظمی، احمدرضا و جعفری، پارسا علی، دهقانی زاده، محمدرضا (۱۴۰۲). *اقتصاد دانش‌بنیان*. انتشارات حکمت و عرفان. https://taaghche.com/book/146936/

انصاری، افضل و افشون، مهدی. (۱۴۰۴). چالش‌های حقوقی همکاری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح با شرکت‌های دانش‌بنیان. *فصلنامه مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه*، *۱۱*(۳)، ۱۵۹–۱۷۸. https://civilica.com/doc/2474429

انصاری، منوچهر؛ جمور، حسین؛ حق‌شناس، محمد و کاوسی‌کلاشمی، محمد. (۱۳۹۸). شناسایی و تبیین موانع کلیدی دانش‌محور شدن شرکت‌های دانش‌بنیان حوزهٔ کشاورزی بر اساس روش نظریهٔ داده‌بنیاد. *نشریه بین‌المللی مدیریت توسعه و کشاورزی*، *۱۰*(۱)، ۱–۱۷. https://www.magiran.com/p2108192

تاجمیرریاحی، حامد و مرادی، سعید. (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر تأمین مالی خارجی شرکت‌های دانش‌بنیان در شرایط تحریم ایران با تأکید بر اقتصاد مقاومتی. *تحقیقات مالی اسلامی*، *۱۲*(۲)، ۴۲۵–۴۷۲. https://doi.org/10.30497/ifr.2023.244237.1807

1. API
2. Pilot Projects

تیمورا، فاطمه. (۱٤۰٤). بررسی پایداری مالی صندوق تأمین اجتماعی و تحلیل حساسیت اصلاح ماده ۲۹ قانون برنامه هفتم پیشرفت. *فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد اقتصادی، ۱٤*(۳)، ۵۸۹–٦۳٤.

https://doi.org/10.22034/es.2025.493236.1829

حسین‌زاده، علی‌حسین؛ بهمنی، سجاد و بندری، مهران. (۱٤۰٤). کاوش کیفی در دغدغه‌ها و چالش‌های اقتصادی فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور استان خوزستان. *فصلنامه مطالعات زیست‌بوم اقتصاد نوآوری، ۵*(٤)، ۳۱–۵۸.
https://doi.org/10.22111/innoeco.2026.51378.1171

حمیدیان، محمد و حاجب، یاسر. (۱٤۰۵). مدیریت پویا، اقتصاد دانش‌بنیان و نظام تأمین اجتماعی. *مطالعات مدیریت و کارآفرینی، ۵۵*، ۱۲۳–۱۳٦. https://civilica.com/doc/2618353

حیدری، مجید و غایب‌لو، سیما. (۱٤۰۵). آسیب‌شناسی زیست‌بوم نوآوری استان زنجان بر اساس تحلیل چالش‌های شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری. *مجله مهندسی سیستم و بهره‌وری*، ٦(۱)، ۳۹–٦۱.
https://doi.org/10.22034/sep.2025.2065805.1353

خیل‌کردی، فاطمه؛ سعادت، رحمان و مداح، مجید. (۱٤۰٤). تأثیر تاب‌آوری اقتصادی و وفور منابع طبیعی بر عملکرد تحریم مالی در کشورهای منتخب درحال‌توسعه. *نشریه سیاست‌ها و تحقیقات اقتصادی، ٤*(۱)، ۱۱۹–۱٤۲.
https://doi.org/10.22034/jepr.2025.142585.1208

دارابی، مجید. (۱٤۰۳). مؤلفه‌های توسعهٔ شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه تأمین اجتماعی در ایران. *نشریه تأمین اجتماعی*، ۲۰(۲)، ۱۳–۳٦. https://qjo.ssor.ir › article_213126

رضایی، امیرمحمد؛ یعقوبی، اسماعیل و امیدوار، زهرا. (۱٤۰٤). طراحی و توسعهٔ مدل کسب‌وکار بومی برای شرکت‌های دانش‌بنیان حوزهٔ گیاهان دارویی: تحلیل زیست‌بوم فناورانه و راهبردهای کارآفرینانه آمیخته. *نشریه حکمرانی و توسعه*، ۵(٤)، ۱۲۵–۱۵۱. https://doi.org/10.22111/jipaa.2025.53560.1116

رمضانی، معصومه. (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر امکان خصوصی‌سازی سازمان تأمین اجتماعی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران، مرکز ورامین.
https://ganj.irandoc.ac.ir/viewer/ebbea٦۷۳a۸۵۰۰۳c٤٠bb۸٥۱۷٥b٤a٤?sample=1

زارع، علی؛ سام‌دلیری، بهزاد؛ میدانچیان، امیرحسین و خاکپور، باران. (۱٤۰٤). بررسی چالش‌ها و موانع حقوقی شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان با نگاهی به شرکت‌های تعاونی اتحادیه اروپا. یازدهمین کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، حقوق، مطالعات اجتماعی و روان‌شناسی. https://civilica.com/doc/2446576

سیاه‌پوش، زینب. (۱٤۰۲). تبیین نقش سرمایه انسانی در تحقق اقتصاد دانش‌بنیان با تأکید بر ارتباط صنعت و دانشگاه. *نشریه منابع و سرمایه انسانی*، ۳(۲)، ۱–۲۳. https://www.magiran.com/volume/206555

سیفی‌کارقمی، مریم؛ چیت‌ساز، احسان و پالیزدار، یحیی. (۱٤۰٤). مقایسه اثر میانجی‌گری حمایت‌های مالی دولتی و غیردولتی بر عملکرد شرکت‌های دانش‌بنیان فاوا. *مجله توسعه تکنولوژی صنعتی*، ۲۳(۵۹)، ۱۹–۳۸.

شکری، حمیدرضا؛ سادات‌رسول، سیدمهدی؛ اسدی‌فرد، رضا و حسنی، سیدحمزه. (۱٤۰۱). شناسایی ابزارهای سیاستی برای توسعهٔ همکاری‌های فناورانه شرکت‌های بزرگ صنعتی با شرکت‌های دانش‌بنیان. *مجله مدیریت نوآوری*، *۱۱*(۲)، ۱٤۷–۱۷۳. https://www.magiran.com/keyword/101126/policy-tools

صوفی، یوسف؛ میرابی، وحیدرضا و سرور، رحیم. (۱٤۰۳). شناسایی عوامل مؤثر بر تجاری‌سازی محصولات شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک علم و فناوری و مراکز رشد. *نشریه ارزش‌آفرینی در مدیریت کسب‌وکار*، *٤*(٤)، ۲٤–٤۲. https://www.magiran.com/paper/2812620

عبدی، شهرام؛ ریحانی، محمد؛ حری، محبوبه و ایزانلو، زهرا. (۱٤۰٤). تحلیل چالش‌های تجاری‌سازی محصولات شرکت‌های دانش‌بنیان فعال در صنعت ورزش. *مدیریت توسعه پایدار در ورزش*، ٦(۱٤)، ۱۹۱–۲۲۵. https://www.magiran.com/paper/2912563

فاتحی‌فر، الهام؛ دانش‌مایه، مجید و صفرلو، حسن. (۱۳۹٦). نقش محورهای کارکردی شرکت‌های دانش‌بنیان در توسعهٔ اقتصاد دانش‌محور. کنفرانس بین‌المللی مدیریت، کسب‌وکار و حسابداری، تهران. https://civilica.com/doc/۷۱۵۰۱۵

فخاری، حسین. (۱۳۹۳). بازخوانی تعریف شرکت‌های دانش‌بنیان بر اساس شرایط اقتصادی کشور. *سیاست علم و فناوری*، *۷*(٤)، ٦۹–۸۸. https://www.magiran.com/paper/1367331

فرنودی، صنم‌السادات؛ قاضی‌نوری، سیدسپهر؛ رادفر، رضا و طباطبایان، سیدحبیب‌الله. (۱۳۹٦). واکاوی عوامل رشد شرکت‌های دانش‌بنیان در ایران با رویکرد تبیین مسیرهای ممکن .*سیاست علم و فناوری*، *۱۰*(۲)، ٤۹–٦٦. https://www.magiran.com/volume/124275

قاضی‌نوری، سپهر؛ محمدهاشمی، زهرا و سجادی‌فر، مهدی. (۱۳۹۹). بررسی اثرات مداخلات دولتی بر عملکرد نوآورانه بنگاه‌ها: مطالعه موردی شرکت‌های دانش‌بنیان حوزهٔ فناوری اطلاعات و ارتباطات. *پژوهشنامه مدیریت اجرایی*، ۱۲(۲۳)، ۹۵–۱۲٤. https://doi.org/10.22080/jem.2020.18463.3167

کاظمی، اشکان و حیدری، صدیقه. (۱٤۰٤). ارزیابی عوامل مؤثر بر امنیت سایبری (موردمطالعه: سازمان تأمین اجتماعی شهر شیراز). *فصلنامه هوش مصنوعی پلیس*، ۲(۱)، ۱۹–۲۸. https://www.magiran.com/paper/2863693

کرم‌زاده، رنگین‌نگار؛ رادفر، مجید و رشاد، معصومه. (۱٤۰۳). نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در توسعه ایران (مطالعه موردی: پارک علم و فناوری پردیس تهران). *نشریه پژوهش اجتماعی*، *۱۵*(٦۰)، ٤۸–٦۱. https://www.magiran.com/paper/2911019

کشاورز، سهیلا؛ یعقوبی، نورمحمد و مهدی‌بیگی، نجمه. (۱۳۹۸). چالش‌های شرکت‌های دانش‌بنیان و نقش آن در توسعه کشور. همایش ملی اقتصاد، مدیریت، توسعه و کارآفرینی با رویکرد حمایت از کالای ایرانی، زاهدان. https://civilica.com/doc/۹۱٤٦٤۵

گلعلی‌زاده، محمدرضا؛ طباطبائیان، سیدحبیب‌الله و زمردیان، غلامرضا. (۱٤۰۱). ارائه راهکارهای کاهش چالش‌های تأمین مالی شرکت‌های دانش‌بنیان در ایران. *مجله مدیریت نوآوری در سازمان‌های دفاعی*، *۵*(۳)، ٤۷–۷۲. https://www.magiran.com/volume/193148

مخترع، آیدا؛ رستگاری، بهنام و نصیری، مارال. (۱٤۰۳). بررسی و تحلیل حمایت‌های موضوع ماده ۳ قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان از این شرکت‌ها. سومین کنگره بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، علوم انسانی و توسعه کسب‌وکار. https://civilica.com/doc/2051233

مرتضوی، مصطفی. (۱٤۰۵). تحلیل اثر ظرفیت‌های نوآوری فناورانه بر عملکرد اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان. *فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری، ۱٤*(٥٤)، ٦۹–۸۱. https://www.magiran.com/paper/3020046

میرعسکری‌جیلدانی، سیدرضا؛ معصومی، سیدسینا و اصغرپور، محمدحسین. (۱٤۰۳). بررسی راهبردهای توسعه اقتصاد دانش‌بنیان در ایران. *مجلس و اقتصاد*، ۲(۲)، ۳۷۵–٤۰۱. https://www.magiran.com/volume/233398

همتی، محمدجواد؛ فروغ‌نژاد، حیدر و حسینی، سیده‌عاطفه. (۱٤۰٤). اعتبارسنجی الگوی مشارکت در توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان بر اساس مدل‌های سرمایه‌گذاری جمعی: رویکرد کمی تحلیل عاملی. *نشریه آموزش، تربیت و توسعه پایدار*، ۳(۲)، ۳. https://sid.ir/paper/1759769/fa

یوسفی‌نوروزانی، علی‌اصغر. (۱٤۰۳). ارزیابی اصول مدیریت دانش در دانش‌بنیان کردن سازمان‌های تأمین اجتماعی شهر شیراز. ششمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، روان‌شناسی و علوم اجتماعی، همدان. https://civilica.com/doc//2153638

Audretsch, D. B. (2014). From the entrepreneurial university to the university for the entrepreneurial society. *The Journal of Technology Transfer, 39*(3), 313–321. https://doi.org/10.1007/s10961-012-9288-1

Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2025). Knowledge spillover of innovation: Entrepreneurial difference.

Audretsch, D. B., Belitski, M., Spadavecchia, A., & Zahra, S. A. (2024). The more, the merrier or the less is more? The role of firm capabilities and industry in the knowledge spillover of innovation. *Technovation, 138*, Article 103115. https://doi.org/10.1016/j.technovation.2024.103115

Braun, V., & Clarke, V. (2022). Thematic analysis: A practical guide. Sage. https://uk.sagepub.com/en-gb/mst/thematic-analysis/book248481 .*Research Policy, 55*(1), Article 105362. https://doi.org/10.1016/j.respol.2025.105362

Coad, A., & Reid, A. (2012). The role of technology and technology-based firms in economic development: Rethinking innovation and enterprise policy in Scotland. Final report for Scottish Enterprise, Glasgow. https://www.scottish-enterprise.com/insights-and-events/research-evaluation-and-insight/2012/the-role-of-technology-and-technology-based-firms-in-economic-development-rethinking-innovation-and-enterprise-policy-in-scotland

Freeman, R. E. (2010). *Strategic management: A stakeholder approach*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781139192675

Mergel, I., Edelmann, N., & Haug, N. (2019). Defining digital transformation: Results from expert interviews. *Government Information Quarterly, 36*(4), Article 101385. https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.06.002

Scott, W. R. (2013). *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities*. Sage Publications.